

VAN IDEE TOT UITVOERING

Jaarverslag Stimulus Programmamanagement 2019

Inleiding

Programma's en fondsen

Contact

Inleiding

Stimulus Programmamanagement voert Europese, nationale en regionale subsidieprogramma's en fondsen uit in Zuid-Nederland en Vlaanderen. Stimulus adviseert en faciliteert projectaanvragers en -uitvoerders en controleert de voortgang en rechtmatigheid van de subsidieprojecten.

In dit jaarverslag worden de zeven lopende programma's gepresenteerd en worden de behaalde resultaten tot en met het jaar 2019 uitgelicht.

Stimulus Programmamanagement is een onderdeel van de provincie Noord-Brabant.

Programma's & fondsen

OPZUID

SUBSIDIE VOOR INNOVATIEBEVORDERING EN DUURZAME ENERGIE

MIT ZUID

SUBSIDIE VOOR
HAALBAARHEIDSONDERZOEK EN R&D

POP3 BRABANT

SUBSIDIE VOOR BRABANTSE
PLATTELANDSONTWIKKELING

CROSSROADS2

SUBSIDIE VOOR GRENDOVERSCHRIJDENDE
SAMENWERKING BINNEN HET MKB

COFINANCIERING INTERREG VA

BRABANTSE COFINANCIERING VOOR
GRENDOVERSCHRIJDENDE PROJECTEN

LOF BRABANT

LENINGEN VOOR ONTWIKKELING
BRABANTSE VRIJETIJDSECTOR

VAB

VOUCHERS VOOR HERBESTEMMING LEGE
STALLEN EN SCHUREN IN BRABANT

CONTACT

Stimulus Programmamanagement
Postbus 585
5800 AN Eindhoven

☎ 040 – 237 01 00
✉ info@stimulus.nl
🌐 www.stimulus.nl

Stimulus Programmamanagement
voert Europese, nationale en
regionale subsidieprogramma's en fondsen
uit in Zuid-Nederland en Vlaanderen.

VOLG ONS

© FOTO'S

LOF Brabant, Interreg Vlaanderen-Nederland,
Stimulus Programmamanagement

VORMGEVING EN REALISATIE

WEBtima WEB en IT diensten

© Copyright 2020, aan deze uitgave kunnen geen
rechten worden ontleend

VAN EURO TOT IMPACT

Jaarverslag OPZuid 2019

Inleiding
pagina 2

Highlights
pagina 3

Projecten
pagina 4

Column
pagina 9

Facts & figures
pagina 10

Inleiding

OPZuid is een Europees programma dat innovatie stimuleert binnen met name het MKB in de regio Zuid-Nederland. Limburgse, Zeeuwse en Brabantse bedrijven en kennisinstellingen investeren samen met de provincies, de Nederlandse overheid en het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) in honderden projecten die bijdragen aan een betere en slimmere samenleving. Het programma wordt uitgevoerd door Stimulus Programmamanagement, in opdracht van de provincies Zeeland, Limburg en Noord-Brabant.

Wat willen we bereiken?

- Versterking regionale innovatiekracht
- Bevordering innovatievermogen MKB
- Aansluiting hoger opgeleiden op arbeidsmarkt
- Bevordering duurzame energie

Waar gaan we naartoe?

Het einde van de looptijd van het programma nadert. We kijken terug en kijken vooruit. In 2019 zijn 27 nieuwe projecten goedgekeurd, wat het totaal op 140 projecten brengt. Daarmee is het subsidiebudget bijna uitgeput.

Daarnaast hebben wij meer aandacht geschonken aan de communicatie over het thema 'Bevordering van duurzame energie' om meer en betere projecten te krijgen die passen binnen dat thema. Dat heeft zijn vruchten afgeworpen. Van de 25 projecten die halverwege het jaar ingediend werden, voldeden er 23 aan de gestelde criteria.

In december 2019 is het programma opnieuw opengesteld voor aanvragen binnen het thema 'Bevordering van duurzame energie'. Deze openstelling loopt door tot mei 2020. Het is voorlopig de enige openstelling die gepland staat. Dit betekent dat we ons in 2020 nog meer kunnen richten op het volgen van de lopende

Waar staan we nu?

We bereiden ons voor op de toekomst. Samen met vertegenwoordigers van bedrijfsleven, kennisinstellingen, overheden en andere partijen uit het speelveld, is een nieuwe Regionale InnovatieStrategie (RIS) opgesteld. Deze werken we de komende tijd uit in een nieuw OPZuid-programma voor de periode 2021-2027.

De nieuwe RIS geeft een impuls aan de vijf grote maatschappelijke transitities die in Zuid-Nederland én op (inter)nationale schaal spelen, op het gebied van landbouw, energie, klimaat, gezondheid en grondstoffen. Centraal in de strategie staat de economische, technologische en maatschappelijke kracht van de regio, die ingezet wordt voor versnelling van de transitities. Het begrip innovatie wordt daarbij breder opgevat dan alleen technologische vernieuwing.

Binnen de innovatieketen richt de RIS zich vooral op ontwikkeling van diensten en producten door het MKB, in samenwerking met partners in de triple-helix. Deze producten en diensten dragen bij aan de vijf transitities in Zuid-Nederland. De ambitie is om daar waar mogelijk de innovaties op te schalen voor de (inter)nationale markt.

Highlights

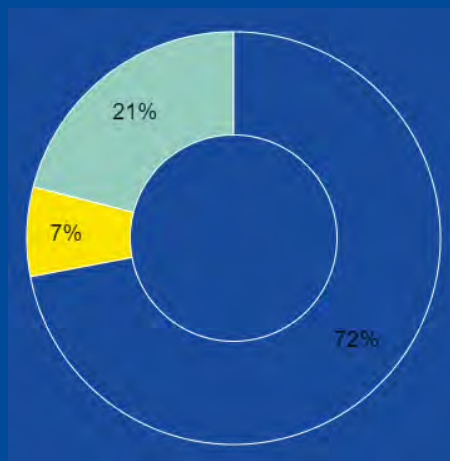
€ 126.471.965
Verleende subsidie

€ 324.915.512
Geïnvesteed in Zuid-Nederland

140
Projecten

514
Ondersteunde organisaties

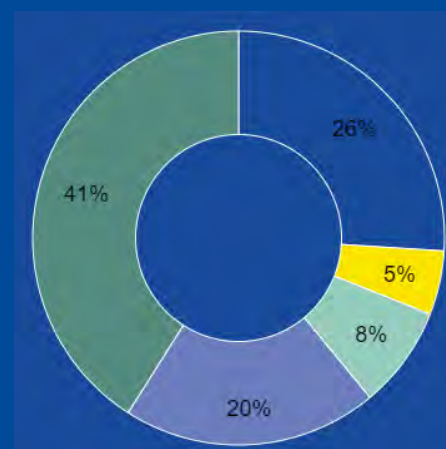
Uitputting subsidiebudget

Europese subsidie

- Nog beschikbaar : 23.1 M
- Lopende projecten: 78.8 M
- Afgeronde projecten: 7.1 M

Projectfinanciering

- Privaat: 134.7 M
- Europa: 85.9 M
- Rijk: 13.7 M
- Provincie: 26.8 M
- Overig publiek: 63.7 M

Projecten in de schijnwerpers

Zelfrijdende trucks in Zeeland de weg op

De techniek om containers zonder chauffeurs te verplaatsen en te vervoeren, is er al. Maar veilig tussen het andere verkeer manoeuvreren en rekening houden met andere weggebruikers en verkeerssystemen, dat is een flinke uitdaging. Een consortium van Zeeuwse en Brabantse partners gaat hem aan. Zeeland is de eerste provincie waar zelfrijdende vrachtwagens bij wijze van proef de openbare weg opgaan.

Het project draagt de naam “Living Lab Autonoom Transport Zeeland” en is een initiatief van innovatienetwerk Zeeland Connect. “Autonoom vervoer in de logistieke sector zal een grote impact gaan hebben op ons dagelijks leven”, verwacht interim projectleider Rubin van der Linde. “Denk bijvoorbeeld aan een grotere veiligheid op de weg en vermindering van fileproblemen.”

Project: Living Lab Autonoom Transport

Projectpartners:

NV REWIN West-Brabant, Mepavex Logistics, VDL Steelweld, OCT BV, Verbrugge Terminals BV, Van Keulen Transport BV, MSP Sorteerbedrijf BV, Economische Impuls Zeeland, Terberg Benschop, Kloosterboer Vlissingen, Stichting HZ University of Applied Sciences, Nort Sea Port Netherlands, Provincie Zeeland

Looptijd:

1 november 2019 – 31 december 2022

Financiering:

Totale projectkosten: € 2.852.154

EFRO: € 746.763

Rijkscofinanciering: € 248.921

Cofinanciering Provincie Zeeland: € 422.170

Projectpartners: € 1.434.300

Provincies: € 375.000

Projectpartners: € 932.071,35

Zeeuwse pioniersmentaliteit

We spreken Van der Linde vanuit zijn huidige woonplaats in Nieuw-Zeeland. Het tijdsverschil van twaalf uur nemen we op de koop toe. Innovatiehoudt zich immers niet aan tijdzones, zeker niet in de logistieke sector. Wat opvalt is de pioniersmentaliteit bij Van der Linde. Vol passie vertelt hij over het Zeeland Connect netwerk, waarin overheid, kennisinstellingen en private partijen gezamenlijk de missie aangaan om de concurrentiekracht van de logistiek in Zeeland te versterken.

“Dit project is de vrucht van de innovatielijnen die wij als consortium in 2019 hebben opgezet. Ons doel is om de regio als dé innovatiehub voor autonoom vervoer op de kaart te zetten. Zeeland biedt de ruimte en de logistieke setting, met korte lijnen tussen de overheid en het bedrijfsleven, om dit soort experimenten uit te voeren. Met het living lab bieden wij het MKB de mogelijkheid om hun R&D versnellen en hopen wij buitenlandse partners naar Nederland te halen”. Volgens Van der Linde kijken de grote technologiebedrijven van deze wereld nu al vol belangstelling naar de regio. “Dat versterkt onze concurrentiepositie en het biedt jongeren de kans om zich aan de regio te binden. Deze broedplaats voor autonoom vervoer is echt een win-winsituatie”.

Geen beren op de weg

Van een simpele rij-taak op een proeflocatie tot zelfrijdend transport op de openbare weg, het is nogal een stap, zo erkent Van der Linde. Het living lab richt zich op een breed scala aan innovaties die nodig zijn om de voertuigen in een logistieke operatie veilig en rendabel te kunnen inzetten op de openbare weg. Dus onder reële omstandigheden. Het living lab is een real-life omgeving, geen geïsoleerde en volledig gecontroleerde testbaan. Het omvat onder meer een openbaar traject van ca. 3 kilometer tussen twee projectpartners. Daar komt van alles bij kijken. Van der Linde beschrijft verkeerssituaties als sluitende spoorbomen en een plots overstekende fietser. Maar

ook aan de interactie met andere logistieke systemen en snelle dataverbindingen moet gedacht worden. Ondanks de grote uitdaging ziet hij geen spreekwoordelijke beren op de weg. “Een autonoom rijdend voertuig heeft allerlei sensoren en camera's maar dat is toch net wat anders dan een ouderwets handgebaar of oogcontact. Daar gaan we mee aan de slag. Het moet tot in de puntjes kloppen”.

Safety First

Gevraagd naar de veiligheid van de overige weggebruikers is Van der Linde stellig: “Safety first”, zo klinkt het aan de andere kant van de lijn. “De systemen leren razend snel. Ze herkennen een situatie en onthouden dat. De techniek is bij een volgende situatie in staat om vroegtijdig te anticiperen”. Het is net als leren fietsen: oefening baart kunst. Volgens Van der Linde zal autonoom vervoer in de toekomst bij gaan dragen aan een drastische daling van het aantal verkeersongelukken. “Er zijn jaarlijks teveel verkeersslachtoffers te betreuen en helaas stijgt dat aantal weer, na jaren van daling. 90% wordt veroorzaakt door menselijk toedoen. Het is tijd om daar verandering in te brengen. De toekomst van veilig en efficiënt verkeer ligt in autonoom vervoer”.

Een gemêleerd gezelschap met een missie

Wat in het project opvalt, is de brede coalitie: van de koplopers op het gebied van zelfrijdende voertuigen, vooruitstrevende partners uit de logistieke dienstverlening en een kennisinstelling tot en met een uien-sorteerder en de havenbeheerder. Samen hebben ze één doel: het vervoer van A naar B zo efficiënt, veilig en goedkoop mogelijk inrichten voor de toekomst. Ook de rol van de overheid als facilitator wordt gewaardeerd. Van der Linde: “Nederland heeft grote ambities in de ontwikkeling en toepassing van autonoom vervoer. Met het vroegtijdig betrekken van verschillende overheidslagen, zien wij een échte wil om samen te werken. Dat

“De toekomst van veilig en efficiënt verkeer ligt in autonoom vervoer”

is ook nodig, want zonder zaken als een ontheffing of inzicht in de infrastructuur komt een zelfrijdend voertuig geen stap vooruit”.

Het fundament voor het living lab wordt gelegd door concrete cases die door logistieke bedrijven in Zeeland en West-Brabant ingebracht worden. Gevraagd naar de noodzaak voor autonoom vervoer in de logistiek noemt Van der Linde verschillende factoren. De marges staan onder druk en er heerst al jaren een krapte op de arbeidsmarkt. Daarnaast ontwikkelt de techniek zich razend snel. “Wij willen het MKB de kans geven om te innoveren en mee te gaan in de ontwikkeling naar autonoom vervoer, voordat de techniek ze rechts inhaalt. Innoveren is noodzaak”.

OPZuid: het duwtje in de rug

Van der Linde is positief over de te verwachten resultaten. “Dat dit consortium op deze manier de schouders eronder zet, is mede de verdienste van het OPZuid-programma. Zonder dit duwtje in de rug hadden wij de partners nooit allemaal om tafel gekregen. We pakken deze kans met beide handen aan, want dat we dit soort dingen opzetten, heeft weer een aanzuigende werking voor andere innovatieve projecten en dat is goed voor de regio.”

Slimme intelligentie in de operatiekamer

Medische processen efficiënt beheersen en kosten besparen zijn belangrijke speerpunten voor de medische sector. Bovendien zijn een goede timing en tijdbesparing prettig voor alle betrokkenen bij een medisch proces, van patiënt tot specialist en van ziekenhuismanager tot zorgverzekeraar. Investeren in de ontwikkeling van slimme systemen is daarvoor noodzakelijk. Van apparaten die volledig op zichzelf staan, mobiele app's die voorzien in de behoefte van zelfzorg, tot datasystemen die de werkstroom optimaliseren.

MKB'er TOPIC Healthcare Solutions zet zich in om ziekenhuizen oplossingen aan te bieden die het echte verschil maken, zoals zorgdragen voor werkstroomefficiëntie, verbetering van middelen gebruik en het tijdig ondersteunen en informeren van patiënten en personeel met real-time gegevens. Het bedrijf ontvangt OPZuid-subsidie voor project WISH. De afkorting staat voor Workflow Improvement System for Hospitals.

Project: WISH

Projectpartners:

Atlas Technologies BV

Looptijd:

Topic Healthcare Solutions

Financiering:

Totale projectkosten: € 1.007.927

EFRO: € 250.000

Projectpartners: € 757.927

Unieke aanpak

TOPIC directeur Olga Liska-Luzi vertelt vol passie wat er binnen het project is bereikt: "Het doel was om te komen tot een zelflerend systeem dat de werkstroom, zowel in als rond de operatiekamers, efficiënter maakt. Daarbij hebben we gebruik gemaakt van geavanceerde digitale technologieën. Door het combineren van onze kennis op het gebied van klinische werkstroomprocessen, slimme sensoren, wiskundige modellen en zelflerende algoritmen, zijn we erin geslaagd om complexe klinische processen om te vormen tot transparante en soepel lopende werkstromen."

De combinatie van sensoren, kunstmatige intelligentie en algoritmes is uniek in het workflow management in ziekenhuizen. Voor het verzamelen van de gegevens zijn geen menselijke handelingen nodig. Alle data wordt automatisch gegenereerd en geanalyseerd. Olga Liska: "Waar het voor de meeste systemen nodig is dat mensen hun werkwijzen aanpassen aan het systeem, is het hier precies andersom. Het systeem past zich aan de werkwijze aan. TOPIC Healthcare Solutions is in dit vakgebied een echte pionier."

Hoe werkt het?

Het komt er op neer dat sensoren de handelingen in de operatiekamer detecteren en zelfstandig indirecte data verzamelen. Met indirecte data wordt bedoeld dat de informatie niet herleidbaar is naar individuele personen. Privacy met betrekking tot data staat hoog in het vaandel bij TOPIC. Dit blijkt ook uit de ISO-27001 en NEN 7510 certificering van het bedrijf met betrekking tot dataveiligheid.

Olga licht toe: "De slimme sensoren pikken elektronische data op van de medische instrumenten en detecteren de activiteiten op de instrumententafel. Omdat het systeem zelflerend is, past het zichzelf aan op variaties in het proces. Het detecteert alles wat nieuw is en wacht

tot het opnieuw gebeurt om zichzelf te updaten en de analyse met betrekking tot de processen aan te passen. Daardoor kan het systeem ook gemakkelijk in verschillende ziekenhuizen gebruikt worden. Het past zich automatisch aan de plaatselijke werkwijze aan."

Op basis van de verzamelde gegevens worden bijvoorbeeld voorspellingen gedaan over de eindtijden van operaties, waardoor de werkstroom efficiënter kan worden ingericht. Niet alleen worden tijd en kosten bespaard door een betere planning van personeel en faciliteiten, maar ook het patiëntenwelzijn wordt hiermee verbeterd.

Van onderzoek naar praktijk

De basis voor het project is onderzoek van de TU Delft, waarbij Olga zelf betrokken is geweest. TOPIC zet zich in om de resultaten van het onderzoek te vertalen naar een product dat daadwerkelijk toegepast kan worden in ziekenhuizen. Voorafgaand aan het project is uitgebreid marktonderzoek gedaan onder Nederlandse en internationale ziekenhuizen. Vervolgens is het systeem van de grond af aan opgebouwd. De eerste stap en tevens grootste uitdaging binnen het project, was het in kaart brengen van de exacte behoeften van de markt en het maken van de specificaties waaraan het systeem moest voldoen. TOPIC consulteerde hiervoor verschillende ziekenhuizen. Het resultaat was een enorme hoeveelheid input, waaruit in nauwe samenspraak met de ziekenhuizen keuzes gemaakt moesten worden met betrekking tot wat in dit stadium wel en niet kon worden meegenomen.

Belang van de subsidie

De OPZuid-subsidie is heel belangrijk geweest voor het tot stand komen van het project. "Het gaat om een grote investering die voor een relatief klein bedrijf als het onze lastig is om alleen te doen. Als we zonder subsidie aan het project zouden zijn begonnen, was er een risico geweest dat we tussendoor het project hadden moeten stoppen tot er

"Dat onze techniek bijdraagt aan een positievere werkbeleving van ziekenhuispersoneel en het welzijn van patiënten is onze grootste beloning"

weer voldoende financiële middelen zouden zijn.", aldus Olga Liska-Luzi."

Pilots

Tijdens het project is een succesvolle pilot gedraaid in een ziekenhuis. De vervolgstap nu is het opschalen van de pilot in grotere ziekenhuizen. Deze stap is bedoeld om de kwaliteit van de kunstmatige intelligentie verder te verbeteren en zo de waarde van het systeem te borgen. Voor deze opschaling heeft TOPIC een nieuwe partner gevonden. Inmiddels is het proces zo ver dat er concrete afspraken zijn en de pilots in het voorjaar van 2020 kunnen worden opgestart.

Toekomstdroom

"Onze droom voor de toekomst is te komen tot een familie van workflow-producten, die samen alle werkprocessen in een ziekenhuis kunnen managen. Interventie op één onderdeel is immers niet voldoende, uiteindelijk moeten alle werkprocessen op elkaar worden afgestemd. De volgende stap hierin zou bijvoorbeeld bed-management kunnen zijn", merkt Olga voortvarend op. "In de tussentijd werken we hard aan het creëren van bewustwording bij ziekenhuizen dat deze ontwikkeling er aan komt en in de (nabije) toekomst een grote potentie heeft voor kwaliteitsverbetering en efficiëntie in de zorg. Je zult ons dan ook niet alleen tegenkomen in de pilots, maar ook op handelsmissies en bij interactieve sessies met ziekenhuizen om een nog nauwkeuriger beeld te krijgen van behoeften en prioriteiten."

De ontbrekende schakel tussen HBO, Academisch onderwijs en regionaal bedrijfsleven

De doelstelling van het MATCHUP-project is om twee innovatieve HBO en academische-opleidingen "Farmaceutische chemie" binnen respectievelijk de Zuyd Hogeschool en de Universiteit Maastricht te ontwikkelen en implementeren. Daarmee wordt ingezet op het aantrekken en behouden van talent in de regio. Wij spraken de projectleider Prof. Dr. Maarten Honing en projectcoördinator Helen Schott over de chemicus van de toekomst, een omgedraaide kerstboom en de keuze tussen Oxford of Maastricht.

Het acroniem MATCHUP staat voor "het opgewassen zijn tegen". De ambitie is helder: bijdragen aan het terugdringen van het nijpende en structurele tekort aan technisch geschoolde HBO'ers en academen. In (Zuid-)Limburg is sprake van een sterke groei aan bedrijven in de chemie, technologie, levenswetenschappen en gezondheid. Dit betreft niet alleen de grote industrieën op de Chemelot Campus, maar juist ook een groot aantal midden- en kleinbedrijven dat zich daaromheen vestigt, of zijn intrek neemt op de Maastricht Health Campus. Samen zien ze een groeiend gebrek aan breed opgeleide vakkrachten: de zogenaamde farmaceutische chemici.

Project: MATCHUP

Projectpartners:

Hogeschool Arnhem en Nijmegen, Zuyd Hogeschool, Radboud Universiteit Nijmegen, Maastricht University, InnoSyn BV, Coiled Therapeutics BV, Provincie Limburg

Looptijd:

1 januari 2019 – 31 december 2021

Financiering:

Totale projectkosten: € 1.007.927

EFRO: 1.529.644

Cofinanciering provincie Limburg: € 514.300

Projectpartners: € 2.326.657

Generalist met vaardigheden van de 21e eeuw

Een farmaceutisch chemicus, wat houdt dat eigenlijk in? Professor Honing legt uit: "Traditioneel zijn er meerdere stromingen binnen de chemie. Zo studeer je bijvoorbeeld proces chemie, analytische chemie, of medische chemie. Daarbij is het of/of. Met het toevoegen van een nieuw uitstroomprofiel (c.q. afstudeerrichting) aan Zuyd en een nieuwe mastertrack 'farmaceutische chemie' aan de Universiteit Maastricht ontwikkelen en implementeren wij twee innovatieve opleidingen, in nauwe samenwerking met de HAN en de Radboud Universiteit. Het betreft een interdisciplinair programma waarin studenten breed zullen worden opgeleid, zonder daarbij af te doen aan de fundamentele wetenschap". De eerste stappen naar een geaccrediteerde master zijn inmiddels gezet.

Het project zet, anders dan de traditionele opleidingen, sterk in op capaciteiten die door het bedrijfsleven gevraagd worden. Schott: "Anno 2020 worden op de werkvloer extra skills van een farmaceutisch chemicus verwacht. Denk daarbij aan de kennis van kwaliteitssystemen en standaard werkprocedures of het werken in interdisciplinaire projectgroepen die bijdragen aan de strategische bedrijfsdoelen". Echter de kwaliteit van het onderwijs op zowel HBO- als academisch niveau blijft volgens Honing onverminderd belangrijk: "Naast de brede vaardigheden dienen de studenten nog altijd over een gedegen inhoudelijke kennis van de wetenschap te beschikken. Het curriculum mag geen omgedraaide kerstboom worden".

Van groot belang voor regionaal MKB

Dankzij deze innovatieve manier van onderwijs, zullen volgens Schott de hybride-specialisten bijdragen aan het terugdringen van het nijpende tekort aan WO'ers en HBO'ers op de arbeidsmarkt. "Dat is met name van belang voor het regionale MKB. Door de kleinschaligheid en het dynamische karakter van deze bedrijven, moet de farmaceutisch chemicus van alle markten thuis zijn. Maar ook bij de grotere industriële R&D laboratoria zien wij een toenemende vraag naar breed opgeleid toptalent".

De nieuwe master moet de studenten overtuigen om hun (academische) loopbaan in Maastricht voort te zetten. Honing: "Omdat er geen passende master is, zien wij nu nog dat veel studenten na hun bachelor naar een andere universiteit vertrekken. Eeuwig zonde voor de regionale economie". Hij vult aan: "Wanneer een student eenmaal weg is, komt hij of zij niet snel terug naar Zuid-Limburg. Daarom willen we ze hier houden en ze laten aarden in het regionale bedrijfsleven". Dat geldt overigens ook voor HBO'ers. "Bij hen kijken we niet alleen naar een goede uitstroom naar de arbeidsmarkt, maar ook naar een betere doorstroom naar het wetenschappelijk onderwijs".

Wapen in de strijd om de beste studenten

Toptalent behouden voor de regio vormt een flinke uitdaging, zo erkent Honing. Zeker wanneer je als universiteit concurreert met een gerenommeerde naam als bijvoorbeeld Oxford. Toch ziet Honing de toekomst rooskleurig: "Natuurlijk zullen er studenten zijn die een academische carrière ambiëren en naar een grote buitenlandse universiteit vertrekken om daar onderzoek te doen, daar zijn wij zelf ook trots op. Het betreft echter maar een klein gedeelte. Het merendeel van de studenten zal hun kennis in de praktijk willen gaan brengen in het bedrijfsleven. Daar zetten wij met dit project actief op in".

Binnen de master wordt gebruik gemaakt van het unieke Maastrichtse concept 'Problem Based Learning 2.0' (PBL2.0), waarin de vraagstelling in kleine onderwijsgroepen besproken wordt. Daarmee onderscheidt het project zich niet alleen van traditionele specialisaties in Nederland, maar gaat het, in de strijd om de beste studenten, zich ook meten met gerenommeerde universiteiten in het buitenland. Honing: "Met de nieuwe master en het PBL2.0-onderwijs bieden wij studenten een uniek en interdisciplinair programma, zonder overvolle collegezalen".

"Zonder interdisciplinair gevormde wetenschappers geen innovatieve

Gemeenschappelijke uitdaging

Met kennisinstellingen en bedrijven uit het programmeergebied én daarbuiten, kent het project een bijzonder consortium. Honing was samen met de andere partners, Hogeschool Arnhem Nijmegen en ZUYD, Radboud Universiteit, COILED Therapeutics en InnoSyn, initiatiefnemer. "Dit project is het resultaat van onze gemeenschappelijke visie. Sommige projectpartners ken ik persoonlijk al meer dan 25 jaar, uit de tijd dat ik zelf nog in de farmaceutische industrie werkte. We hebben allemaal dezelfde visie over de nood aan breed, maar tegelijkertijd ook fundamenteel opgeleide wetenschappers, waardoor de samenwerking soepel verloopt. Samen behoren wij nog tot de groep die binnen de chemie eenzijdig werd opgeleid", zegt Honing met een lach op het gezicht. "Aangezien ieder zijn eigen weg gegaan is in de wetenschap of industrie, zijn we nu complementair aan elkaar. Iedereen weet wat er speelt in zijn of haar specialisme en samen zien we de noodzaak om jong talent te behouden voor de regio".

Gevraagd naar wat OPZuid voor het project betekend heeft, prijst Schott de aansluiting van de programmadoelen op de regionale uitdagingen: "Het is duidelijk dat het programma op de uitdagingen van Zuid-Nederland afgestemd is. De publieke financiering biedt ons de mogelijkheid om deze kans gezamenlijk op te pakken, dat was anders niet gelukt".

Wanneer het project geslaagd is? Honing en Schott zijn eenstemmig: "Wanneer wij daadwerkelijk studenten afgeleverd hebben die voldoen aan hetgeen wij aan het begin van het project voor ogen hadden: de farmaceutisch chemici van de toekomst".

De wijk als lab voor het realiseren van de energietransitie

In het kader van de energietransitie moet elke gemeente uiterlijk in 2021 in het bezit zijn van een Transitievisie Warmte. Vervolgens moet voor elke wijk een wijkenergieplan worden opgesteld. Het is voor hen een flinke opgave om te onderzoeken wat de technische scenario's zijn op het gebied van duurzame energie en wat haalbaar en betaalbaar is. En hoe ga je om met sociaal maatschappelijke variabelen zoals inkomen, huur- en koopwoningen, bouwjaar en het type-woningen. Omdat de veelzijdige en integrale energietransitie een relatief nieuw domein is, ontbreekt ervaring. Daarom is OPZuid-project SMILE in het leven geroepen. De lessons learned worden breed gedeeld, met als doel de energietransitie in een stroomversnelling te brengen.

SMILE staat voor Sociaal-Maatschappelijke Innovatie Labs Energieneutrale Woningvoorraad Midden-Brabant. Projectleider Paul van Dijk, vertelt over de experimenten in tien wijken in Tilburg, Gilze en Rijen, Oisterwijk, Hilvarenbeek en Heusden, waar met gemeente, bewoners en andere belangrijke partners de technische en sociale mogelijkheden van de energietransitie verkend zijn. Van Dijk zet voor ons de geleerde lessen op een rij, waar andere gemeenten bij het maken van hun warmte transitievisies en wijkplannen van kunnen profiteren.

Project: SMILE

Projectpartners:

Regio Hart van Brabant, Gemeente Tilburg, Tilburg University, De Twee Snoeken, Hilverstroom, Gemeente Hilvarenbeek, Provincie Noord-Brabant

Looptijd:

1 juni 2017 – 31 mei 2020

Financiering:

Totale projectkosten: € 1.007.927

EFRO: € 793.319

Provincie Noord-Brabant: € 339.994

Projectpartners: € 1.133.313

Collectieve aanpak

Het project is in 2017 tot stand gekomen vanuit het besef dat het opstellen van energieloketten om te komen tot verduurzaming niet genoeg is. "Er was een behoefte om te leren hoe je op wijkniveau de transitie op gang krijgt. Juist ook vanuit het besef dat solitaire investeringen in huizen niet de oplossing zijn. Het gaat uiteindelijk om een collectieve renovatieaanpak om de transitie daadwerkelijk vorm te geven," aldus Van Dijk.

Inventarisatie van sociale structuren

Bij de energietransitie in een wijk zijn veel verschillende partijen betrokken, zoals bewoners, woningcorporaties, verenigingen van eigenaren (VvE), energiecoöperaties, bedrijven, maatschappelijke organisaties en de overheid. Om in de wijk iets in gang te zetten, is het belangrijk dat er sociale structuren zijn waarop gebouwd kan worden. Bij aanvang van het project is dan ook veel tijd gestoken in het in kaart brengen en mobiliseren van deze structuren.

Bottom-up

SMILE gaat uit van een bottom-up benadering. Gebleken is dat de rol van de overheid belangrijk blijft. De samenleving staat centraal en er wordt veel vrijheid gegeven aan de bewoners om te bepalen welke kant het op moet gaan. Dit betekent echter niet dat de overheid helemaal achterover kan leunen. Aan het begin van het traject kan de kar goed worden getrokken door vrijwilligers, maar in de vervolgstappen is meer specifieke kennis en organisatiekracht nodig. Dit betekent dat de overheid eraan moet blijven lopen en moet faciliteren in deze behoeften. Het is belangrijk om goed in de gaten te houden wie wanneer welke rol moet krijgen om de bottom-up benadering te faciliteren.

Variabele rolverdeling

Binnen SMILE participeren zowel dorps- als stadswijken. De wijken variëren ook qua bouwjaar, woningtype en eigenaarschap. Voor elk van

de tien wijken is een eigen aanpak gekozen. Naast een verkenning van de verschillende technische scenario's is op wijkniveau ook nadrukkelijk geëxperimenteerd met de rolverdeling. Welke partij heeft de regie? En hoe is de samenwerking ingericht? Paul van Dijk: "Het project wordt begeleid door de Universiteit van Tilburg, die onderzoekt welke aanpak het beste werkt. Daaruit blijkt o.a. dat in de dorpen de gemeenschap de grote trekker is van het geheel, terwijl het in de stad meer de gemeente, de energiecorporaties, de VvE's en de woningcorporaties zijn."

Geld niet de motor

Een ander leerresultaat is dat geld niet de motor is van de transitie. Een van de wijken is geselecteerd als proeftuin aardgasvrij door het ministerie van Binnenlandse Zaken. Goed voor een subsidie van circa vier miljoen euro voor 500 woningen. Dit bleek echter eerder verlamdend dan stimulerend te werken. De discussie ging opeens over de wijze waarop het geld besteed moet worden, terwijl in de andere wijken juist vanuit een gemeenschappelijke kracht en wil tot verduurzaming gewerkt werd. "Geld is wel noodzakelijk, maar pas nadat de gezamenlijke plannen en projecten zijn geformuleerd", benadrukt Van Dijk. Lange adem

Partijen die aan de slag gaan met een wijkgerichte aanpak moeten zich ervan bewust zijn dat het een kwestie is van een lange adem. Juist door de vele spelers en het feit dat partijen bij elkaar komen die van nature niet bij elkaar zitten, is het een proces wat tijd kost. Het is daarnaast van groot belang om goed te luisteren naar wat men wil.

OPZuid als katalysator

Voor Van Dijk is het glashelder dat de OPZuid-subsidie belangrijk is geweest voor de totstandkoming van het project. Het programma is een belangrijke katalysator voor het aanhaken van verschillende partijen. "Hierdoor genereren we leerervaringen in verschillende

"Geld is niet de motor, beweging komt op gang vanuit gezamenlijk initiatief en draagvlak"

gemeenten en verschillende type wijken. Niet alleen de deelnemende gemeenten profiteren hiervan, maar ook de aangrenzende gemeenten die meekijken. Doordat zoveel verschillende partijen zijn aangehaakt, wordt over de eigen grenzen heen gekeken en van elkaar geleerd. Intervisie tussen de verschillende gemeenten en partijen draagt bij aan dit leerproces. Bovendien ontstaan er gezamenlijke initiatieven die er zonder deze nieuwe sociale verbindingen nooit zouden zijn geweest.

Goede voedingsbodem

Nu, na drie jaar, ontstaan wijkplannen in een houtskoolschetsvorm. Deze verschillen sterk in inhoud en vorm, maar ze vormen allemaal een goede basis voor verdere actie en investeringen. Van Dijk merkt op dat de resultaten van het project op het juiste moment bekend worden gemaakt. Op tijd voor gemeenten om ze te gebruiken in het opstellen van hun transitievisies warmte

Van Dijk is trots op het feit dat in alle tien de wijken de motivatie aanwezig was om het proces draaiende te krijgen. Dat is geen vanzelfsprekendheid. Het feit dat vanuit het project de ruimte is gegeven om het proces op zijn beloop te laten en goed gekeken is naar wanneer wel en niet ingegrepen moest worden, is een belangrijke verklaring voor het succes. De droom is dat de ervaring die we nu hebben een goede voedingsbodem is om de implementatieplannen te maken en dat de ervaringen bijdragen om ook in andere wijken tot een dergelijke aanpak te komen.

COLUMN

Samen kijken wij alvast naar morgen

Drs. Th.J.F.M. (Theo) Bovens
Voorzitter Comité van Toezicht
Operationeel Programma
Zuid-Nederland 2014-2020
Commissaris van de Koning in de
provincie Limburg

Maar liefst 140 gefinancierde projecten. Een volume aan Europese subsidie van 78,8 miljoen euro. Al 34 afgeronde projecten en een investeringsimpuls van in totaal zo'n 325 miljoen. Indrukwekkende cijfers die de innovatieve kracht van Zuid-Nederland reflecteren. Een innovatieve kracht die vorm geeft aan de economie van de toekomst en aan maatschappelijke opgaven, zoals de transities in de zorgsector, de bouwsector, de energievoorziening, het mobiliteitssysteem en duurzaamheid.

Deze innovatieve power komt niet zomaar ergens vandaan. Het is het gerichte resultaat van een intensieve samenwerking tussen drie provincies, van de verbinding tussen overheid, ondernemers en onderwijs én van de combinatie tussen kennis en betrokkenheid van ondernemende koplopers in Zuid-Nederland. Samen zorgen ze voor een vliegwieleffect voor innovatie.

De voorbeelden van projecten die de innovatieve kracht van Zuid-Nederland illustreren, zijn talrijk. Zo werken Limburgse bedrijven momenteel samen aan de 100% Limburg Bike: een zeer licht, sterk en geavanceerd fietsframe. In Zeeland zal de eerste autonome vrachtwagen binnenkort de openbare weg op gaan. En in Noord-Brabant werken projectpartners samen aan het meest duurzame onderwijsgebouw ter wereld.

En niet alleen binnen de drie Zuid-Nederlandse provincies zoeken ondernemers, overheid en onderwijs elkaar op. De verbindingen overschrijden ook de provinciale grenzen. Bijvoorbeeld om relevante bedrijven, met name in het mkb, en kennisplatformen uit verschillende sectoren bij elkaar te brengen. Om zo samen het Zuid-Nederlandse innovatiesysteem te versterken. Maar de drie O's steken ook de provinciegrenzen over om human capital voor het mkb beter te ontsluiten, om zo actuele uitdagingen op het gebied

van logistiek, transport en supply chain te kunnen oplossen. En ze werken samen om de agrofoodsector te ondersteunen bij de eisen op het gebied van voedselzekerheid, duurzaamheid en de snelgroeiende wereldbevolking.

De lijst aan succesvolle én impactrijke projecten uit het OPZuid-programma groeit gestaag. In dit jaarverslag en op de website vindt u een heel overzicht. En daar komen binnen afzienbare tijd nog een hoop nieuwe initiatieven bij. Er resteert immers nog een bedrag voor projecten die in het komend jaar geselecteerd zullen worden. De perspectieven voor de toekomst zien er dus goed uit.

En waar ik vorig jaar nog moest vaststellen dat het aantal projecten dat bijdroeg aan de energietransitie achterbleef bij andere prioriteiten, constateer ik nu juist een positieve wending. Deze is het gevolg van twee openstellingen van het programma die we in 2019 hebben gedaan.

De eerste call liep tot juni voor initiatieven die al startklaar waren. Deze eerste openstelling was zeer succesvol. Er zijn 25 projecten ingediend en het subsidieplafond werd bijna drie keer overschreden.

Een voorbeeld van een van deze projecten is het initiatief SMILE, dat staat voor: Sociaal-Maatschappelijke Innovatie Labs Energieneutrale Woningvoorraad Midden-Brabant. Dit project heeft als doel om lessons learned op het gebied van veelzijdige en integrale energietransitie, breed te delen, zodat deze transitie – ook elders – in een stroomversnelling terechtkomt. De tweede call is sinds het einde van het jaar geopend, om in te kunnen spelen op o.a. het Klimaatakkoord, de Regionale Energiestrategie en het operationeel worden van Invest-NL. Deze call sluit op 25 mei 2020.

Ik daag mkb'ers, grotere bedrijven, kennisinstellingen,

woningcorporaties, gemeenten en energiebedrijven in Zuid-Nederland uit om met innovatieve oplossingen voor energietransitie in de gebouwde omgeving te komen.

En hoe zit het dan met de periode ná 2020? Uiteraard zitten we niet stil. De voorbereidingen zijn reeds gestart. In april 2020 wordt de nieuwe Regionale Innovatiestrategie (RIS) vastgesteld. Deze RIS wil voor een impuls zorgen in de vijf grote maatschappelijke transitie die in Zuid-Nederland én op (inter)nationale schaal spelen.

Innovatie zien we hierbij breder dan alleen technologische vernieuwing. Het gaat eveneens om economische en maatschappelijke impact en het versnellen van innovaties. Samenwerking tussen ondernemers – met name mkb'ers – met overheid en onderwijs, blijft hierin ook de komende jaren leidend. Via de website van Stimulus Programmamanagement houden we u op de hoogte.

Vorig jaar zei ik het al en ik benadruk het nu weer: transitie houden niet op wanneer een programma stopt. De basis voor het samen werken aan oplossingen voor de uitdagingen binnen deze transitie, wordt echter nú al gelegd. Door samen verder te kijken dan naar vandaag alleen.

Op naar morgen!

februari 2020

Facts & figures

**VERSTERKING REGIONALE
INNOVATIEKRACHT**

**BEVORDERING
INNOVATIEVERMOGEN MKB**

**AANSLUITING HOGER
OPGELEIDEN OP
ARBEIDSMARKT**

**BEVORDERING DUURZAME
ENERGIE**

Versterking regionale innovatiekracht

De regionale innovatiekracht is belangrijk voor onze economische groei en concurrentiepositie. De innovatiekracht van Zuid-Nederland wordt bepaald door de mate waarin bedrijven en kennisinstellingen samenwerken aan de ontwikkeling van nieuwe technologieën, producten en processen die daadwerkelijk een verschil maken in ons dagelijks leven.

Met behulp van subsidie stimuleert OPZuid samenwerkingsprojecten tussen organisaties uit verschillende sectoren en over provinciegrenzen heen. Projecten richten zich bijvoorbeeld op de ontwikkeling van proeftuinen, living labs, proeffabrieken, fieldlabs, pilots en demo's.

€ 154.947.437

Investeringsimpuls

€ 67.900.000

Verleende subsidie

42

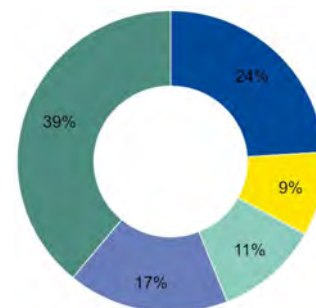
Projecten

397

Ondersteunde organisaties

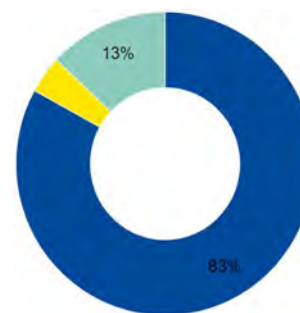
Wist u dat...

- De eerste vier projecten inmiddels definitief afgerond zijn.
- In 2019 vooral is ingezet op versterking van de innovatiekracht binnen de sectoren logistiek, biobased en maintenance, met als resultaat 22 goedgekeurde projecten
- Er tijdens het productieproces van langspeelplaten veel energie verloren gaat? Het OPZuid project Green Vinyl Records steekt daar een stokje voor en haalde daarmee de regionale (Eindhovens Dagblad) én de internationale media (Radio Eins & The Guardian).
- Nederland een luchthaven rijker is: in het Brabantse Reusel is een gebied van 80 hectare aangewezen als Reusel Airport, met een officiële luchthavenstatus. De luchthaven dient als proeftuin voor OPZuid-project Precisielandbouw.
- In de "Familiestal" van projectpartner Big Developments, varkens netjes naar het toilet gaan?

Projectfinanciering

- Europa: 36.9 M
- Rijk: 13.7 M
- Provincie: 17.3 M
- Overig Publiek: 26.1 M
- Privaat: 61 M

Uitputting subsidiebudget *

- Lopende projecten: 35.2 M
- Nog beschikbaar: 5.5 M
- Afgeronde projecten: 1.7 M

Topcluster *

- HTSM: 20.3 M
- Agrofood en Tuinbouw & Uitgangsmaterialen: 13.4M
- Maintenance: 13 M
- Chemie & Materialen: 15.5 M
- Life Sciences & Health: 4.8 M
- Logistiek: 0.8 M

Maatschappelijke uitdaging *

- Gezondheid, demografie en welzijn: 25.8 M
- Voedselzekerheid, duurzame landbouw en bio-economie: 10.7 M
- Klimaatactie hulpbronefficiëntie: 15.7 M
- Inclusieve, innovatieve en veilige samenleving: 10.2 M
- Zekere, schone en efficiënte energie: 3.6 M
- Slim, groen en geïntegreerd vervoer: 1.9 M

* De genoemde bedragen betreffen Europese subsidie

Bevordering innovatievermogen MKB

Het is voor het MKB vaak lastig om na de onderzoeksfase de stap te zetten naar de daadwerkelijke ontwikkeling van een innovatie. Dat kost veel tijd en grote investeringen die een individuele MKB'er vaak niet op kan brengen en waarvoor hij geen externe financiering krijgt. OPZuid-subsidie helpt het MKB met het sneller op de markt brengen van producten, processen en diensten om zo het innovatievermogen binnen het MKB te bevorderen.

€ 67.254.244

Investeringsimpuls

€ 19.800.000

Verleende subsidie

62

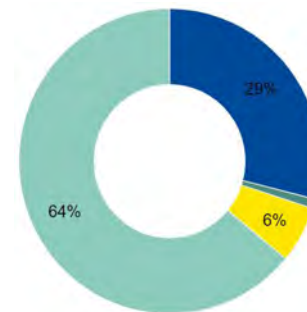
Projecten

143

Ondersteunde organisaties

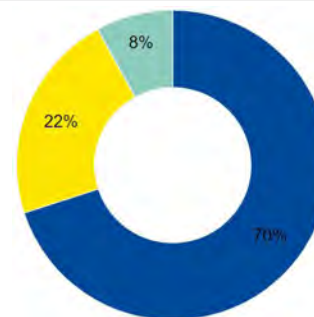
Wist u dat...

- Het aantal lopende projecten 37 bedraagt en dat er inmiddels al 25 afgeronde projecten zijn. Dit is het hoogste aantal binnen de vier OPZuid- thema's.
- Stimulus Programmamanagement de afgeronde projecten actief monitort? Dit doen wij op drie momenten: direct na afronding en vaststelling van de projecten en nogmaals na 2 én 5 jaar na afronding van het project. Zo meten wij de impact van de projecten en verbeteren wij onze dienstverlening.
- De subsidiepot voor dit thema leeg is. De laatste veertien projecten zijn in 2019 beschikbaar.
- In juni 2019 het prototype van de eerste gezinsauto op zonne-energie gepresenteerd is uit het project Lightyear. Dit is de eerste elektrische auto die niet volledig afhankelijk is van het elektriciteitsnet, omdat hij in staat is zelf energie op te wekken door middel van zonnecellen die geïntegreerd zijn in het dak.
- MKB'er TOPIC Healthcare Solutions zich inzet om werkprocessen in ziekenhuizen te verbeteren. U leest hun verhaal bij 'Projecten in de Schijnwerpers'.

Projectfinanciering

- Europa: 19.5 M
- Overig Publiek: 3.9 M
- Privaat: 43.6 M
- Provincie: 0.4 M

Uitputting subsidiebudget *

- Lopende projecten: 14.8 M
- Afgeronde projecten: 1.7 M
- Nog beschikbaar: 4.7 M

Topcluster *

- HTSM: 9.0 M
- Agrofood en Tuinbouw & Uitgangsmaterialen: 3.8 M
- Chemie & Materialen: 3.5 M
- Life Sciences & Health: 3.3 M
- Logistiek: 0.1 M

Maatschappelijke uitdaging *

- Gezondheid, demografie en welzijn: 6.7 M
- Voedselzekerheid, duurzame landbouw en bio-economie: 4.5 M
- Klimaatactie hulpbronefficiëntie: 1.1 M
- Inclusieve, innovatieve en veilige samenleving: 3.4 M
- Zekere, schone en efficiënte energie: 1.9 M
- Slim, groen en geïntegreerd vervoer: 2.2 M

* De genoemde bedragen betreffen Europese subsidie

Aansluiting hoger opgeleiden op arbeidsmarkt

Het HBO- en WO-onderwijs sluit niet altijd goed aan op de arbeidsvraag naar technisch geschoolde mensen. OPZuid verbetert deze aansluiting door onderwijsprogramma's en -voorzieningen te stimuleren waarbij zowel bedrijfsleven als kennisinstellingen betrokken zijn en waarbij wordt ingespeeld op de kwalitatieve eisen die het bedrijfsleven stelt aan technisch talent.

€ 32.820.833

Investeringsimpuls

€ 15.300.000

Verleende subsidie

16

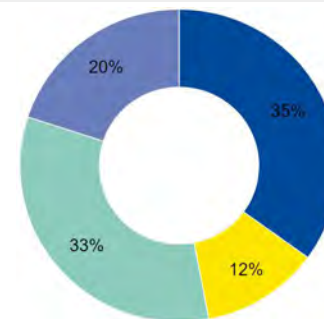
Projecten

113

Ondersteunde organisaties

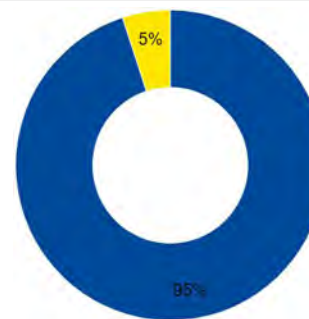
Wist u dat...

- De projecten bijdragen aan het aantrekken en behouden van jong talent en het dichten van het gat in de markt in Zuid-Nederland.
- Er inmiddels twee projecten zijn vastgesteld.
- Van de 15,3 miljoen beschikbare subsidie, WO-instellingen 6,7 miljoen ontvingen, gevolgd door HBO-instellingen met 4,8 miljoen.
- De energietransitie wordt geremd door Human Capital: er is een groot tekort aan personeel en het ontbreekt aan de benodigde kennis en vaardigheden. Het project Energy Learning Community gaat de uitdaging aan om het tekort aan relevant en kundig opgeleide MBO-, HBO- en WO- technici binnen de energietheema's aan te pakken.
- De chemicus van de toekomst wordt opgeleid in het project MATCHUP.

Projectfinanciering

- Europa: 11.4 M
- Provincie: 3.9 M
- Overig publiek: 10.9 M
- Privaat: 6.6 M

Uitputting subsidiebudget *

- Lopende projecten: 10.8 M
- Afgeronde projecten: 0.5 M

Topcluster *

- HTSM: 8.4 M
- Maintenance: 0.6 M
- Chemie & Materialen: 2.9 M
- Life Sciences & Health: 1.0 M
- Logistiek: 1.2 M
- Agrofood en tuinbouw & uitgangsmaterialen: 1.1 M

Type aanvrager *

- MKB: 1.7 M
- WO-instelling: 6.7 M
- HBO-instelling: 4.8 M
- Triple helix: 0.3 M
- Sectororganisatie: 1.8 M

* De genoemde bedragen betreffen Europese subsidie

Bevordering duurzame energie

De maatschappelijke uitdagingen duurzame energie en duurzaamheid in brede zin staan centraal bij dit thema. Projecten dragen bij aan energiebesparing en energietransitie, dat wil zeggen de overgang van fossiele brandstoffen naar duurzame energiebronnen, zoals zon, wind, water en biologische materialen. Met OPZuid-subsidie ondersteunen we vooral het uittesten en de eerste toepassing van nieuwe technologieën en instrumenten in woonwijken.

€ 69.839.187

Investeringsimpuls

€ 23.255.162

Verleende subsidie

20

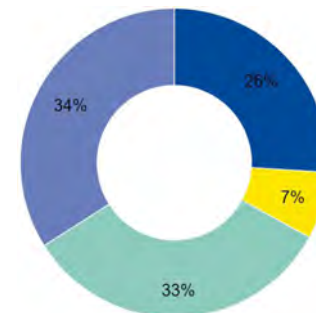
Projecten

100

Ondersteunde organisaties

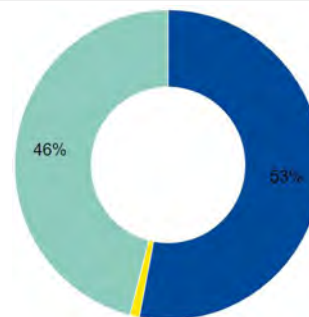
Wist u dat...

- Gemeenten een belangrijke rol spelen als opdrachtgever en verbinder van lokale belangen.
- De klimaatmars, het Klimaatakkoord en Regionale Energie Strategieën een grote maatschappelijke betrokkenheid laten zien.
- OPZuid-call 4F in totaal 25 nieuwe projectaanvragen opgeleverd heeft, waarvan er inmiddels drie verleend zijn.
- Op 2 december 2019 de laatste 4F call geopend is met een beschikbare subsidie van 7,7 miljoen. Tot 25 mei 2020 (17.00 uur) kunnen er nieuwe aanvragen ingediend worden binnen het thema bevordering van duurzame energie. U leest hier meer over het project.
- Van de 23,5 miljoen beschikbare subsidie, er 8,6 miljoen ten goede kwam aan het MKB.

Projectfinanciering

- Europa: 18.2 M
- Provincie: 5.3 M
- Overig Publiek: 22.8 M
- Privaat: 23.6 M

Uitputting subsidiebudget *

- Lopende projecten: 18 M
- Nog beschikbaar: 15.9 M
- Afgerond projecten: 0.2 M

Type project *

- Wijkgerichte aanpak: 12 M
- Smart energy management: 5.5 M
| Duurzame energieproductie: 4.8 M |
| Smart mobility: 1.1 M |

Type aanvrager *

- Gemeente: 8.8 M
- MKB: 8.6 M
- WO-instelling: 3.6 M
- Stichting: 2.4 M
- Woningbouwvereniging: 0.2 M

* De genoemde bedragen betreffen Europese subsidie

CONTACT

Stimulus Programmamanagement
Postbus 585
5600 AN Eindhoven

040 – 237 01 00

info@stimulus.nl

www.stimulus.nl

Stimulus Programmamanagement voert Europese, nationale en regionale subsidieprogramma's en fondsen uit in Zuid-Nederland en Vlaanderen.

FOTO'S

Zeeland Connect, Rubin van der Linde, TOPIC Healthcare Solutions, Maastricht University, Toon den Engelse, gemeente Tilburg, Stimulus Programmamanagement.

VORMGEVING EN REALISATIE

WEBtima WEB en IT diensten

© Copyright 2020 Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend

VAN EURO TOT ONDERZOEK

Jaarverslag MIT Zuid 2019

Inleiding
pagina 2

Highlights
pagina 3

Projecten
pagina 4

Inleiding

De subsidieregeling MKB Innovatiestimulering Topsectoren Zuid-Nederland, afgekort tot MIT Zuid, ondersteunt MKB-ondernemers bij de eerste fases van innovatie. Zowel voor haalbaarheidsonderzoek als voor samenwerking in onderzoeks- en ontwikkelingstrajecten (R&D) is subsidie beschikbaar.

Een individuele MKB'er kan MIT Zuid-subsidie aanvragen voor het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek. Zo'n onderzoek toetst de technische en economische haalbaarheid van een innovatief idee. Het levert niet alleen informatie op over de slagingskansen van een nieuw product, productieproces of nieuwe dienst, maar geeft ook inzicht in hoe deze slagingskansen vergroot kan worden. Op basis van een haalbaarheidsonderzoek kan de ondernemer gefundeerde beslissingen nemen over investeringen.

Een samenwerkingsverband van minimaal twee MKB'ers kan MIT Zuid-subsidie aanvragen voor het uitvoeren van gezamenlijk industrieel onderzoek en experimentele ontwikkeling gericht op het vernieuwen of doorontwikkelen van producten, productieprocessen of diensten.

Wist u dat...

- Een Haalbaarheidsproject vaak een opstap is naar een R&D-project. Een haalbaarheidsonderzoek helpt ondernemers bij hun besluitvorming over een R&D-traject. In de periode 2015 t/m 2019 is één op de vier R&D-samenwerkingsprojecten voorafgegaan door een Haalbaarheidsproject.
- Ronik Inspectioneering BV met behulp van MIT Zuid-subsidie een high tech inspectiedrone ontwikkelde. Met de inspectiedrone kunnen volledige inspecties gedaan worden aan bijvoorbeeld bruggen, steigers en andere soorten infrastructuur. Zo kunnen onderhoudsinspecties goedkoper, duurzamer en zonder disruptieve maatregelen uitgevoerd worden, op plekken die normaal gesproken moeilijk bereikbaar zijn.
- Agri Minerals en HCI betonbouw een innovatief stalsysteem hebben ontwikkeld dat de uitstoot van ammoniak reduceert en daarmee voldoet aan de toekomstige stikstofnormen. Huidige stalsystemen voorkomen alleen de symptomen van mestopslag, maar in dit project wordt ook de bron, de mest zelf, aangepakt. Hierdoor daalt niet alleen de stikstofemissie in de stal maar ook bij het uitrijden op het land. Dit heeft een positief effect op het milieu én op de bodem zelf waar de boer voor zijn ruwvoer van afhankelijk is.
- In 2020 opnieuw MIT Zuid-middelen beschikbaar zijn.

Highlights

€ 48.197.128
Verleende subsidie

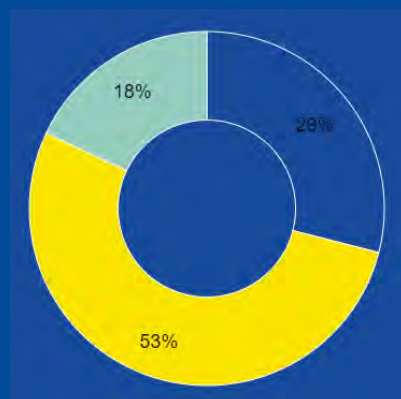
€ 148.961.065
Geïnvesteed in Zuid-Nederland

749
Projecten

752
Ondersteunde organisaties

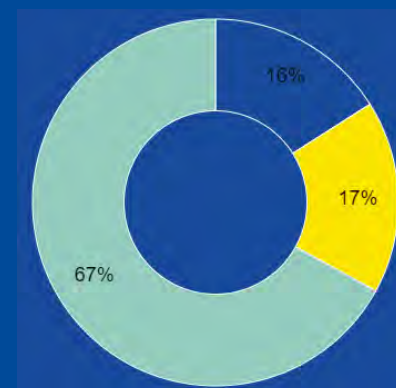
Uitputting subsidiebudget

■ Nog beschikbaar: 10,5 M
■ Lopende projecten: 17,3 M
■ Afgeronde projecten: 30,9 M

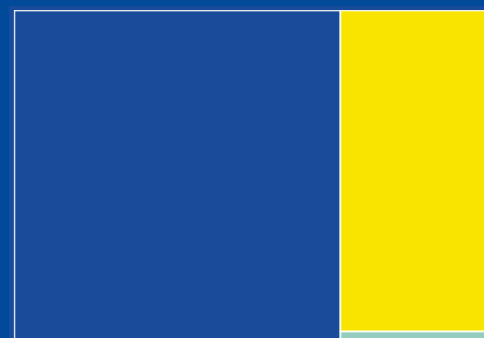
Projectfinanciering

■ Privaat: 100,6 M
■ Rijk: 23,9 M
■ Provincie: 24,5 M

Instrument

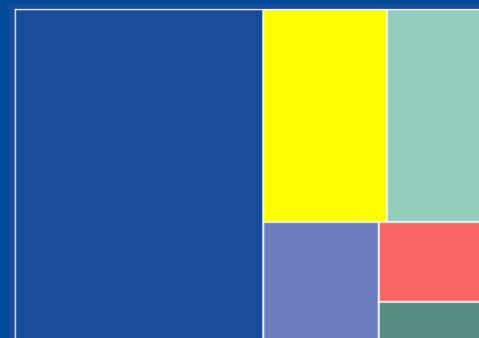
■ Innovatieadviesproject: 0,1 M
■ R&D-samenwerking: 33,2 M
■ Haalbaarheidsproject: 15,2 M

De genoemde bedragen betreffen MIT Zuid-subsidie

Topsector

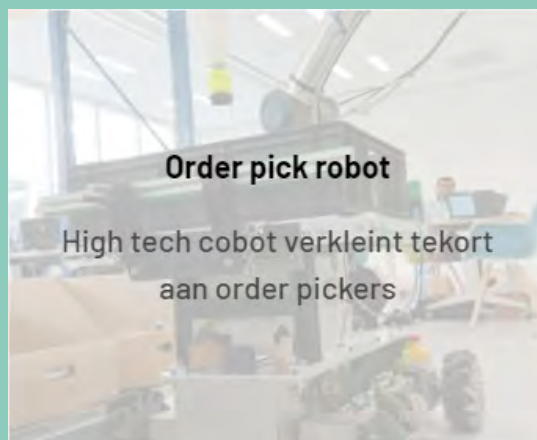
■ Life Sciences & Health: 7,0 M
■ HTSM: 25,0 M
■ Agri & Food: 8,0 M
■ Chemie & Biobased: 4,2 M
■ Logistiek: 2,8 M
■ Tuinbouw & Uitgangsm.: 1,4 M

De genoemde bedragen betreffen MIT Zuid-subsidie

Projecten in de schijnwerpers

Kijkoperaties worden veiliger en efficiënter met nieuw Maastrichts instrument

Jaarlijks vinden er wereldwijd miljoenen kijkoperaties plaats. Het uitvoeren van een kijkoperatie is complex en kan in sommige gevallen ongewenste complicaties opleveren voor de patiënt. Complicaties komen onder andere voor bij het dichten van de wond na een 'routine' buik kijkoperatie. Met project 'Mediclose: towards improved abdominal surgery' ontwikkelden MKB'ers Corporis Medical uit Maastricht en Medanco uit Veldhoven een instrument dat de wond gemakkelijk dicht. Het instrument, de Mediclose, maakt kijkoperaties in de buik veiliger, minder belastend voor de patiënt en daarnaast ontlast het gebruik ervan ook de chirurg.

Project: Mediclose

Projectpartners:

Health Value Creation BV, Medanco BV

Looptijd:

01 oktober 2018 – 30 september 2020

Financiering:

Rijk: € 157.745

Noord-Brabant: € 70.245

Limburg: € 87.500

Overig: € 157.745

Totaal privaat: € 619.910

Mediclose

John Marugg, directeur van Corporis Medical uit Maastricht, legt uit wat de Mediclose zo bijzonder maakt: "De huidige manier van wonddichting bij een buikoperatie is soms lastig. Dat komt doordat de onderste, stevige laag van de buikwand zich moeilijk laat grijpen en hechten, zeker bij mensen met overgewicht. In 5 tot 10% van alle operaties blijkt achteraf dat de hechting van de wond onvoldoende is, waardoor complicaties kunnen optreden. De buikinhoud drukt dan bijvoorbeeld door de wond naar buiten, wat we een littekenbreuk noemen. Dit leidt onherroepelijk weer tot een vervolgooperatie, met alle risico's van dien." De oprichter van Corporis Medical, chirurg Alexander Veenhof, kreeg het idee voor de ontwikkeling van de Mediclose tijdens de vele ingrepen die hij verricht.

Korte lijntjes

Corporis Medical is in 2016 gestart met het ontwikkelen van het eerste prototype. Het jonge bedrijf heeft na goede en lovende reacties over dit prototype de samenwerking gezocht met Medanco uit Veldhoven. Ook externe partijen zoals Van Berlo, Hogeschool Zuyd en Maastricht UMC sloten aan. Daarbij is bewust gekozen voor korte lijntjes met de andere ontwikkelingspartners, artsen en chirurgen. Zowel de ontwikkeling als de productie van de Mediclose vinden plaats in Zuid-Nederland. "Er kan makkelijk face to face gespard worden over verbeteringen in bijvoorbeeld effectiviteit en design. Dit klinkt vanzelfsprekend, maar is het niet," aldus John Marugg. Het instrument wordt geproduceerd in een cleanroom, middels 'injection moulding', oftewel spuitgieten. Een dergelijke hoogwaardige productiefaciliteit is schaars, maar noodzakelijk voor de productie van het medische instrument. "Juist daarom is het fijner en efficiënter dat de ontwikkeling en de productie beiden in de regio kunnen plaatsvinden, dichtbij alle betrokkenen", benadrukt Marugg.

Verbetering volksgezondheid

In Nederland, en wereldwijd, groeit het aantal kijkoperaties per jaar. Dit komt doordat deze operaties minder ingrijpend en belastend voor de patiënt zijn dan reguliere operaties. Er hoeven bij een kijkoperatie immers slechts enkele sneetjes en gaatjes gemaakt te worden in de buik, in plaats van een grote snede. Mediclose helpt om kijkoperaties in de buik sneller uit te kunnen voeren en veiliger en efficiënter te maken. Uniek aan het instrument is dat het de wond van binnenuit hecht, waardoor de onderste, stevige laag van de buikwand altijd gegrepen wordt. Daardoor sluit de wond zoals gewenst en ontstaan er geen complicaties door het hechten. Het automatische instrument Mediclose hecht in slechts een minuut, terwijl een chirurg daar al snel veel langer voor nodig heeft.

Marugg: "Jaarlijks vinden er in de wereld ruim 10 miljoen buikkijkoperaties plaats. Je kunt dus wel zeggen dat de Mediclose voor een grote verbetering in de wereldwijde volksgezondheid kan zorgen."

Trots

De ontwikkeling van een nieuw hoogwaardig instrument komt niet zonder uitdagingen. MKB'er Marugg is trots op de resultaten die tot op heden bereikt zijn en het feit dat er al vele uitdagingen zijn overwonnen. Daarbij roemt hij vooral zijn team, samenwerkingspartner Medanco, de betrokken artsen en chirurgen en de andere ontwikkelingspartners. Bij het tackelen van de uitdagingen was de MIT Zuid-subsidie van onschatbare waarde. De MIT Zuid-middelen maakten het mogelijk een aanzienlijke investering te doen in R&D, zoals het vrijmaken van personeel, het laten maken van hoogwaardige mallen en de daaruit volgende prototypes in een cleanroom. Dergelijke hoogwaardige technologie

"Mediclose hecht een buikwond sneller, beter en veiliger dan een chirurg."

vergt een forse investering. Investerings die lastig zijn om als jong bedrijf te kunnen doen. De serieuze investering in het project maakte ook de samenwerking mogelijk met gerenommeerde partners. Daardoor kon kennis van bijvoorbeeld Medanco, Maastricht UMC, Hogeschool Zuyd en Van Berlo gekoppeld worden. Samen zorgen zij voor een nog hogere kwaliteit en betere innovatie.

Toekomstdroom

Wanneer gevraagd naar zijn toekomstdroom is John Marugg helder: "De droom is dat de Mediclose via distributeurs en validatie door grote partijen wereldwijd ingeburgerd raakt. Zodat Corporis Medical daadwerkelijk die belangrijke bijdrage mag leveren aan de verbetering van de wereldwijde volksgezondheid."

Zeeuws bedrijf gaat watertekorten te lijf met nieuwe innovatie

Nederland produceert tonnen aardappelen, groente en fruit per jaar. Voordat deze producten verpakt en verscheept kunnen worden, moeten ze eerst gewassen en gereinigd worden. Daarvoor worden in Nederland jaarlijks vele miljoenen liters water gebruikt. Een ambitieus Zeeuws bedrijf ontwikkelt een innovatieve manier om het waterverbruik bij het wassen van aardappelen, groente en fruit fors te verminderen.

De gevolgen van de opwarming van de aarde en de daarbij behorende klimaatsveranderingen zorgen voor grotere bewustwording met betrekking tot het waterverbruik. Er wordt meer en beter nagedacht over het (on)nodige gebruik van water.

Project: Nieuwe waterzuivering

Projectpartners:

VAM Watertech BV; GooFra Optics

Looptijd:

06 augustus 2018 – 05 augustus 2020

Financiering:

Rijk: € 155.294

Zeeland: € 87.500

Limburg: € 67.794

Overig: € 155.294

Totaal privaat: € 845.908

Mes snijdt aan drie kanten

“Ook in Zeeland worden de klimaatveranderingen pijnlijk duidelijk,” geeft Hans Blaak aan. De directeur van VAM Watertech signaleert zowel wereldwijd als in Nederland een groeiend tekort aan water. En dan vooral aan water van hoge kwaliteit. Het nieuw ontwikkelde waterzuiveringssysteem zorgt ervoor dat de beschikbare waterhoeveelheden veel effectiever en efficiënter benut worden. “Het systeem reinigt en hergebruikt water dat gebruikt is voor het wassen van aardappelen, groente en fruit. Dit gezuiverde en herbruikbare water heeft exact dezelfde hoge waterkwaliteit als het originele water. Daardoor kan iedere batch aardappelen, groente en fruit met hetzelfde water met dezelfde kwaliteit gewassen worden. Een hoge kwaliteit water zorgt voor een hoge kwaliteit reiniging en gaat daardoor derving van voedsel en de verspreiding van ziektes tegen. Het systeem zorgt daarmee niet alleen voor waterbesparing, maar ook voor een afname van voedselverspilling en verbetering van de voedselkwaliteit. Daarmee snijdt het mes aan drie kanten.”

Kennis uit een andere wereld

VAM Watertech uit Borssele worstelde met de uitdaging om haar waterzuiveringsinstallaties nog verder te verbeteren door minder water te verspillen. “Onze eigen kennis was niet toereikend. We hadden echt expertise nodig uit een andere branche,” aldus directeur Hans Blaak. Via het netwerk van de subsidieadviseur leerde het ambitieuze Zeeuwse bedrijf het jonge GooFra Optics uit Geleen kennen, dat zich specialiseert in sensing technieken. Deze ‘kennis uit een andere wereld’ was een welkome verrassing voor VAM Watertech. “Door technieken op het gebied van sensing te combineren met de eigen technieken, hebben we als partners een zeer geavanceerd, betrouwbaar systeem ontwikkeld om de

volledige waterstroom te behandelen en te zuiveren. En dit alles bij een gelijkblijvende waterkwaliteit. Het systeem beperkt het waterverbruik met 97% (!) ten opzichte van de huidige standaard.”

Brede samenwerking

Ook in bredere zin werkt VAM Watertech samen met andere, hoogwaardige partijen om de innovatie op alle fronten in orde te krijgen. “Denk hierbij aan ook aan robuustheid en kostenefficiëntie” geeft Hans Blaak aan. Het systeem dient in zeer wisselende omstandigheden te kunnen presteren. “Een tweede aspect waarbij een andere vorm van expertise nodig is, is de ontwikkeling van het besturingssysteem. Dit moet kunnen communiceren met de systemen van bijvoorbeeld producenten van aardappelen, groente en fruit, maar ook met de systemen van industriële verwerkers zoals frietverwerkers en blikgroentefabrikanten.

Snellere doorontwikkeling

Gezien de grootte van de Agri & Food sector in Nederland en de klimaatuitdagingen die we het hoofd moeten bieden, hoopt VAM Watertech een grote invloed uit te kunnen oefenen op het terugbrengen van watergebruik. Daarin speelt de MIT Zuid-subsidie een cruciale rol. Deze zorgt ervoor dat het waterzuiveringssysteem sneller doorontwikkeld kan worden. De investering is aanzienlijk, maar de subsidie helpt MKB'ers VAM Watertech en GooFra om de risico's te dekken. Daarmee tillen de MIT Zuid-middelen de samenwerking tussen VAM Watertech en GooFra naar een hoger plan.

“Naast waterbesparing zorgt het systeem ook voor minder verspilling en een betere voedselkwaliteit.”

Wereldwijde impact

Hans Blaak uit zijn genoegen over de projectresultaten op verschillende fronten: “Het R&D- project zorgt voor nieuwe kennis bij zowel VAM Watertech als GooFra. Door deze kennisontwikkeling kunnen wij steeds internationaler werken met partners in Frankrijk, Duitstalige landen, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten en Canada. Ik ben dan ook van mening dat de zuiveringsinstallatie als exportproduct de ‘BV Nederland’ sterker maakt en we ook wereldwijd een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het beter benutten van water in het licht van toenemende watertekorten.”

High tech cobot verkleint tekort aan order pickers

De sterk in opkomst zijnde logistieke sector in Zuid-Nederland kenmerkt zich door verschillende logistieke hubs in Zeeland, Noord-Brabant en Limburg. Het is een arbeidsintensieve sector, die in grote mate afhankelijk is van steeds schaarser wordende arbeidskrachten. Het groeiende tekort aan order pickers belemmert nu al de groeiambities van bedrijven in de regio. Drie Brabantse high tech bedrijven ontwikkelden daarom een oplossing voor de personeelsvraag van de logistieke sector in Zuid-Nederland: een hoogwaardige order picking robot.

Project: Order pick Robot

Projectpartners:

Smart Robotics BV; Nobleo Projects B.; EPHI BV

Looptijd:

01 januari 2018 – 31 december 2019

Financiering:

Rijk: € 170.601

Noord-Brabant: € 170.601

Overig: € 170.601

Totaal privaat: € 633.659

De logistieke sector in Zuid-Nederland loopt tegen verschillende uitdagingen aan, waaronder het blijvend aantrekken van personeel. De sector maakt momenteel voor een belangrijk deel gebruik van Oost-Europese arbeidskrachten. Heico Sandee, directeur van Smart Robotics: "Omdat de economie in Oost-Europa aantrekt, zien meer en meer mensen kansen om in Oost-Europa te blijven werken in plaats van in Nederland. We zien in ons land dan ook langzaam maar zeker een tekort ontstaan aan arbeidskrachten die orders willen picken. Dat werkt remmend op de groei van logistieke dienstverleners. Met de groei van e-commerce wordt onder meer de vraag naar order pickers alleen maar groter. Daarom zullen robots in de toekomst noodzakelijk zijn voor de uitvoering van tal van logistieke processen."

High tech order picken

Als jong high tech bedrijf werkte Smart Robotics BV de afgelopen jaren aan een item pick-robot. Dit is een robotarm die voorwerpen kan grijpen uit bakken. De onderneming zet al jaren belangrijke stappen op het gebied van robotica. Helaas bood hun robotarm echter geen totaaloplossing om bijvoorbeeld binnen een magazijn als order picker te fungeren. Voor order picken is namelijk menselijke intelligentie en mobiliteit nodig.

Deze uitdaging was het startschot voor de samenwerking tussen Smart Robotics BV, Nobleo Projects BV en EPHI BV. Door het combineren van de robotarm van Smart Robotics, het Automated Guided Vehicle (AGV) van Nobleo Projects en de transportsystemen van EPHI zagen de MKB'ers potentie om een high tech order picking robot te maken. Een pick robot die zelf orders kan picken én zichzelf door het magazijn kan verplaatsen. Bovendien werkt deze robot samen met mensen op de werkvloer en is daarom een zogenoemde 'cobot'.

Samenwerken met klant

Aan een high tech robot worden hoge eisen gesteld door de industrie: de robot moet zijn taken minstens zo goed én snel uitvoeren als een mens. Het aantal items dat gepickt kan worden, bepaalt de kostprijs van de robot. Immers, hoe meer items de robot kan picken in een bepaalde tijd, hoe kosteneffectiever hij is. Om de robot in een operationele omgeving te kunnen testen en optimaliseren, heeft Smart Robotics de samenwerking opgezocht met logistieke dienstverlener DSV. Mede door korte lijntjes met DSV konden Smart Robotics en consorten hun cobot optimaliseren én leerden ze de markteisen kennen.

"In de robotica kun je je geen afwachtende houding permitteren."

Robot op bestelling

Heico Sandee is tevreden over de projectresultaten tot nu toe. Daarnaast onderstreept hij het belang van de MIT Zuid-subsidie voor de ontwikkeling van de robot. "De investering in personeel, hardware en software neemt risico's met zich mee. De MIT Zuid-subsidie heeft een belangrijke rol in het verkleinen van deze risico's gespeeld." Met financiële ondersteuning konden de drie samenwerkingspartners met elkaar grote stappen zetten. Zonder de MIT Zuid-subsidie waren risico's bijvoorbeeld gereduceerd met een langere doorlooptijd en waren de ondernemers gedwongen geweest een meer afwachtende houding aan te nemen ten opzichte van nieuwe ontwikkelingen in de markt. "In een zich zo snel ontwikkelende markt als die van de robotica, kun je je geen afwachtende houding permitteren", stelt Sandee wanneer we hem vragen naar het belang van externe financiering. In het MIT Zuid-traject hebben Smart Robotics, Nobleo Projects en EPHI de robot verder geoptimaliseerd. "Hij begint te lijken op een robot die en masse bij de klant ingezet kan worden; een robot die op bestelling flexibel ingezet kan worden in het warehouse of the future."

CONTACT

Stimulus Programmamanagement
Postbus 585
5600 AN Eindhoven

040 – 237 01 00

info@stimulus.nl

www.stimulus.nl

Stimulus Programmamanagement voert Europese, nationale en regionale subsidieprogramma's en fondsen uit in Zuid-Nederland en Vlaanderen.

FOTO'S

Corporis Medical, VAM Watertech BV, Hans Blaak, Smart Robotics BV, Heico Sandee, Stimulus Programmamanagement

VORMGEVING EN REALISATIE

WEBtima WEB en IT diensten

© Copyright 2020 Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend

VAN EURO TOT KENNISOVERDRACHT

Jaarverslag POP3 Brabant 2019

Inleiding
pagina 2

Highlights
pagina 3

Projecten
pagina 4

Inleiding

Het Europese POP3-programma stimuleert innovatie en verduurzaming op het platteland met tal van maatregelen. Van directe investeringen op het boerenerf tot fysieke ingrepen in bossen, vennen en beken. Van kennisoverdracht tot het ontwikkelen van innovatieve producten en processen.

Het is belangrijk dat de landbouw in Noord-Brabant innoveert en vernieuwt, zodat het milieu wordt beschermd, de rendabiliteit wordt verhoogd en de verbinding met de maatschappij wordt versterkt. Dit vereist een goede balans tussen landbouw en andere functies van het platteland, zoals natuur, waterbeheer, klimaatadaptatie en recreatie. Dit betekent ook een ingrijpend veranderingsproces van de landbouw en agrofoodsector, waarbij investeringen voor verduurzaming zich terugverdienen uit de markt.

Daarom stimuleren we agrariërs, waterschappen, gemeenten, grondeigenaren, natuurorganisaties, kennisinstellingen en betrokkenen in de agrofoodketen om samen te werken en van de Europese POP-subsidies gebruik te maken. Want daardoor ontstaan kansen, worden obstakels weggenomen of voorwaarden geschapen. Zodat het Brabantse platteland ook voor toekomstige generaties aantrekkelijk en economisch belangrijk blijft.

Wist u dat...

- Ook in 2019 de vraag naar POP3-subsidie hoog bleef. Bij zes van de acht openstellingen is het budget ruim overvraagd.
- In 2019 er voor ruim € 3.000.000 subsidie is uitbetaald.
- Er t/m 2019 al 48 projecten succesvol zijn afgerond.

Highlights

€ 77.730.086
Verleende subsidie

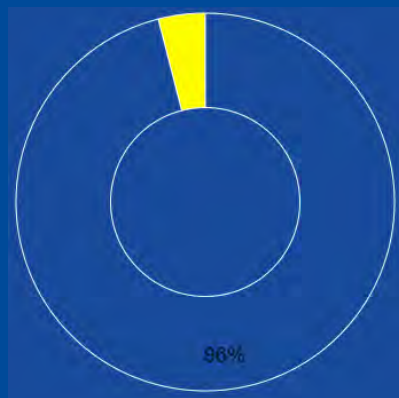
€ 133.867.474
Investering

477
Projecten

516
Ondersteunde organisaties

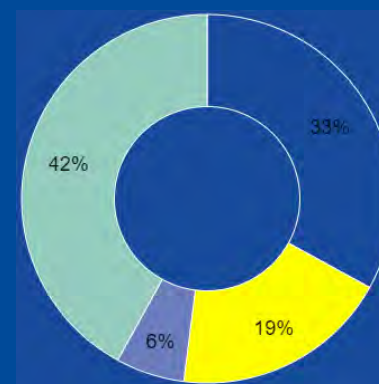
Uitputting subsidiebudget

■ **Lopende projecten:** 42,3 M
■ **Afgeronde projecten:** 1,6 M

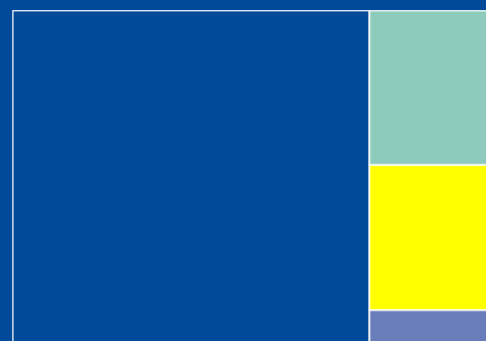
Projectfinanciering

■ **Privaat:** 56,1 M
■ **ELPFO:** 43,9 M
■ **Provincie:** 25,7 M
■ **Overig publiek:** 8,1 M

Type instrument

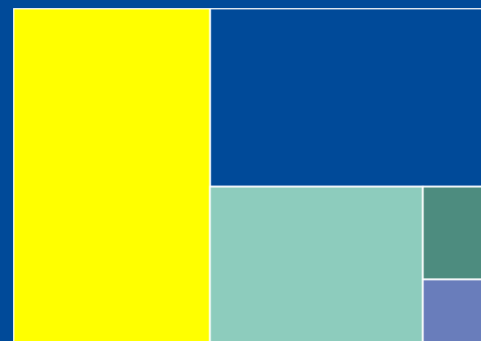
■ **Kennisoverdracht:** 5,3 M
■ **Investerings:** 32,4 M
■ **Samenwerking:** 5,0 M
■ **LEADER:** 1,2 M

De genoemde bedragen betreffen Europese subsidie

Thema

■ **Agrofood:** 9,0 M
■ **Natuur en biodiversiteit:** 13,9 M
■ **Verbetering water:** 17,8 M
■ **LEADER:** 1,2 M
■ **Overig:** 0,1 M
■ **Jonge Landbouwers:** 1,9 M

De genoemde bedragen betreffen Europese subsidie

Projecten in de schijnwerpers

Ondernemer van de toekomst heeft oog voor mens, dier en milieu

Familiebedrijf Maatschap Habraken uit Riethoven houdt vleeskuikens in verschillende stallen. Twee stallen moesten voor 2024 vernieuwd worden omdat er nog asbest in het dak zat. Aanleiding voor het bedrijf om een stap te zetten in de bedrijfsontwikkeling. Het ging van een kostenreductiestrategie over op een meerwaardestrategie. Een marktconcept waarin diervriendelijkheid, behoud van efficiëntie en een milieuvriendelijkere productie van vleeskuikens centraal staan. Door deze ontwikkeling is Maatschap Habraken gereed voor de toekomst, en kan het familiebedrijf met trots gezonde vleeskuikens blijven produceren op een duurzamere manier.

Project: ECO-vleeskuikenstal Maatschap Habraken

Projectpartners:

Maatschap Habraken

Looptijd:

01 juli 2018 – 30 juni 2020

Financiering:

ELFPO: € 125.000

Noord-Brabant: € 125.000

Totaal privaat: € 418.8909

Voor Maatschap Habraken is het verlagen van de emissies van ammoniak, geur en fijnstof van groot belang om de druk op de directe omgeving te verminderen. Op deze manier wil het bedrijf werken aan het vergroten van het maatschappelijk draagvlak voor het eigen bedrijf maar ook als voorbeeld dienen voor collega-bedrijven met vleeskuikens en andere (pluim-)veesoorten die ook stappen willen zetten om emissies te verminderen. Door deze stap voldoet de stal ruimschoots aan de in de toekomst te verwachten emissienormen.

Omgevingsdialoog

Frank Habraken, derde generatie in het bedrijf vertelt: “Ik denk dat het belangrijk is dat je er met je omgeving alles aan doet om ervoor te zorgen dat je met elkaar op goede voet staat. Als ik met mijn buurman niet meer door één deur kan, kan ik mijn bedrijf sluiten of moet hij zijn biezen pakken. Ik heb daarom een omgevingsdialoog gevoerd waar zo'n 70 à 80 mensen uit mijn omgeving bij aanwezig waren. Daaruit is enorm veel wederzijds begrip ontstaan. We moeten het tenslotte toch allemaal samen doen op een paar vierkante kilometer. Voor mij is het belangrijk dat ik kan blijven boeren en dat ik in deze omgeving kan blijven wonen en werken. Dat kan alleen als wij met ons bedrijf niet te veel overlast veroorzaken. We zullen dus echt duurzamer moeten worden.”

Beter voor mens, dier en milieu

De twee oude stallen zijn vervangen door een nieuwe emissiearme stal. Op het dak van de nieuwe stal worden ECO-units geplaatst. Een ECO-unit filtert zowel de ingaande als de uitgaande lucht van de stal en houdt de temperatuur in de stal stabiel zonder invloeden van buitenaf. Simpel gezegd betekent dit, dat de warme lucht in de zomer en koude lucht in de winter door de ECO-units worden

geconditioneerd. De geconditioneerde lucht de stal in zonder dat bijvoorbeeld de relatieve luchtvochtigheid in de stal beïnvloed wordt.

Habraken vervolgt zijn verhaal: “Wat wij nu doen is uniek. Het systeem is wel al gebruikt voor legstallen, maar in stallen voor vleeskuikens is het volledig nieuw. Het klimaat is voor het kuiken heel belangrijk. Als je dat zo ideaal mogelijk houdt, merk je dat direct. Het kuiken groeit beter, heeft minder voer per kilo gewicht nodig en ook de algemene gezondheid van het kuiken is beter. Met de conditionering van deze stal creëren we een optimale situatie waarin het kuiken de kans heeft zo evenwichtig en gezond mogelijk te groeien.” Een belangrijke verbetering die gerealiseerd wordt met de ECO-units is de verminderde uitstoot van ammoniak. Als het kuiken gezond is, verteert het zijn voer beter. Dat betekent minder ‘natte mest,’ een drogere stal en daardoor minder uitstoot van ammoniak. “Een win-win voor mens, dier en milieu en daar gaat het ons om”, vat Habraken samen. Door de bouw van een nieuwe stal is bovendien het aantal vierkante meters staloppervlak toegenomen. De tussenruimte tussen de twee oude stallen is nu een onderdeel geworden van de nieuwe stal. Het aantal kuikens is echter gelijk gebleven. Frank Habraken vertelt: “Ik had wel ideeën over hoe de nieuwe stal eruit moest zien. Ik heb een vergunning voor 210.000 kuikens op ons bedrijf en die vergunning behouden we ook. Ik ben geen voorstander van schaalvergroting. Doordat de kuikens nu meer ruimte hebben, neemt het dierenwelzijn toe.”

“Ik vind het belangrijk dat ik kan blijven boeren in deze omgeving. Dat kan alleen als wij met ons bedrijf zo weinig mogelijk overlast veroorzaken.”

POP3-subsidie

Voor de realisatie van de ECO-units en de nieuwe stal was veel geld nodig. “Gelukkig is de aanvraag van de POP3-subsidie gelukt, want zonder deze subsidie was mijn hele plan niet van de grond gekomen. Ik ben zelfs overgestapt naar een andere bank om de totale financiering geregeld te krijgen. Maar uiteindelijk is het allemaal goedgekomen,” besluit Habraken lachend.

Van theeterras tot ecologische tuinderij

Jack en Wilma Verouden openden in 2013 een theeterras in Dommelen. Dat bleek een schot in de roos. De bezoekers waren echter niet alleen enthousiast over het theeterras, maar toonden ook veel belangstelling voor de ecologische groenten die boerenzoon Jack als hobbyboer af en toe bij het theeterras verkocht. Zo ontstond het idee om uitgeput maisland om te zetten in een ecologische tuinderij met een educatie-, ontmoetingsruimte en thee- terras. POP3-subsidie en cofinanciering van de provincie hielpen hen daarbij.

Project: De Weiten

Projectpartners:

De Weiten

Looptijd:

01 oktober 2017 – 31 december 2019

Financiering:

ELFPO: € 125.586

Noord-Brabant: € 125.586

Totaal privaat: € 167.448

Vanaf het begin namen veel bezoekers van het theeterras ook een kijkje in de kas achter het huis om te zien hoe de groenten verbouwd werden. In de foliekas teelde Jack tomaten, komkommers en pepers. Vanuit de volle grond werden aardappelen, meerdere koolsoorten, bonen, peulen, sla, courgettes, zonnebloemen en diverse kruiden geteeld en verkocht op het theeterras. Jack Verouden: “De bezoekers waren erg geïnteresseerd in onze ecologische producten en zo vatten wij het plan op om bij het theeterras een echte ecologische tuinderij op te zetten.” Het huis en het land waren voorheen van de ouders van Jack en hadden altijd al een agrarische bestemming gehad. Hierdoor paste het creëren van een tuinderij in het bestemmingsplan. In 2016 kon Jack met vervroegd pensioen en werd het idee werd steeds concreter. In 2017 was tuinderij ‘De Weiten’ een feit.

Leren en meegenieten

Jack en Wilma hadden echter nog veel meer plannen. Ze wilden hun ecologische tuinderij met het theeterras uit laten groeien tot een begrip: een ontmoetings- en educatiecentrum voor omwonenden en recreanten in het gebied. Wandelen of een rondleiding in de tuinderij, picknicken in de boomgaard en vergaderen in de ontvangstruimte waren enkele van hun plannen. Maar ook ecologische groenten en fruit proeven en kopen, een educatieve activiteit (voor basisscholen) en ook nog kunnen genieten van een kopje koffie en huisgemaakt gebak stonden op het wensenlijstje van Jack en Wilma. Of zoals Jack het samenvat: ‘Mensen mee laten genieten van alles waar wij van genieten, dat wilden we graag. Ook wilden we graag iets overdragen aan de volgende generatie. Iets wat zoals het er nu naar uit ziet gelukkig ook zal gaan gebeuren.’

Educatie en maatschappelijke impact

Door de bouw van een multifunctionele schuur in 2018 met een ontvangstruimte, een leslokaal, een terras en toiletten werd het mogelijk om van de tuinderij een plaats te maken waar leren, werken en recreëren in het groen mogelijk is. Een fijne plek waar bezoekers, bedrijven en scholieren informatie ontvangen over de producten en de manier van produceren in de ecologische tuinderij.

Jack en Wilma Verouden vinden het belangrijk om een maatschappelijke impact te hebben met ‘De Weiten’: “De tuin wordt gedraaid door vrijwilligers, waaronder mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. ‘De Weiten’ kan daardoor een zinvolle dagbesteding leveren en bijdragen aan het functioneren van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in de maatschappij. Wij werken kleinschalig om voldoende aandacht en tijd hieraan te kunnen besteden.”

Zonder subsidie geen Weiten

Dit alles maakt dat ‘De Weiten’ niet past binnen de reguliere agrarische bedrijfsvoering en dat maakt ondernemen soms best een uitdaging. “Het wiel moet soms opnieuw uitgevonden worden om door te kunnen gaan met het realiseren van alle plannen”, aldus Jack. Hij en zijn vrouw zijn het er dan ook unaniem over eens: zonder een subsidie van het POP3-programma was ‘De Weiten’ er niet geweest. Jack: “Dan zouden we dit niet op deze manier kunnen doen. Misschien hadden we dan op kleine huiselijke schaal iets opgezet, maar dan hadden we absoluut niet bereikt wat we nu bereikt hebben. Ook het startgesprek wat we met Stimulus hebben gehad en de tips en tricks die we hierbij kregen, hebben ons ontzettend geholpen.”

“Wij hebben plezier als mensen plezier hebben en genieten van onze tuin.”

Aanwinst

“Onze wens was om een laagdrempelige tuinderij te zijn: iedereen moet bij ons binnen kunnen lopen. Door de directe afzet van onze producten zonder tussenkomst van derden, lukt het ons om de prijzen laag te houden. Zo zijn ecologische producten ook voor de minima bereikbaar. Daarnaast maken we mensen graag bewust van wat ze eten. En, niet in de laatste plaats, vinden wij het ook heel belangrijk om goed met de gronden om te gaan om uitputting te voorkomen en hebben we aandacht voor kringlooplandbouw. We hebben zelfs van de gemeente te horen gekregen dat ze ons een aanwinst vinden voor Valkenswaard. Volgens hen zouden er meer van dit soort initiatieven opgezet moeten worden”, besluit Wilma Verouden trots.

CONTACT

Stimulus Programmamanagement
Postbus 585
5600 AN Eindhoven

040 – 237 01 00

info@stimulus.nl

www.stimulus.nl

Stimulus Programmamanagement voert Europese, nationale en regionale subsidieprogramma's en fondsen uit in Zuid-Nederland en Vlaanderen.

FOTO'S

Maatschap Habraken, De Weitens,
Stimulus Programmamanagement

VORMGEVING EN REALISATIE

WEBtima WEB en IT diensten

© Copyright 2020 Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend

VAN EURO TOT ONDERZOEK

Jaarverslag CrossRoads2 2019

Inleiding
pagina 2

Highlights
pagina 3

Projecten
pagina 4

Inleiding

CrossRoads2 is een project binnen het Europese programma Interreg Vlaanderen-Nederland 2014-2020. Het project is gericht op het stimuleren van duurzame grensoverschrijdende samenwerkingen rond kansrijke innovatieprojecten tussen KMO/MKB-bedrijven in Vlaanderen en Zuid-Nederland. CrossRoads2 biedt ondersteuning in de vorm van matchmaking, subsidiemogelijkheden en follow-up.

Het project richt zich op bedrijven met goede, innovatieve en technisch haalbare projectideeën die graag grensoverschrijdend samenwerken met andere KMO/MKB-bedrijven.

Op die manier levert CrossRoads2 een positieve bijdrage aan de concurrentiekracht van de grensregio en een versterking van het grensoverschrijdende netwerk.

Er zijn twee subsidie-instrumenten: subsidie voor haalbaarheidsstudies om de technische of commerciële haalbaarheid aan te tonen en subsidie voor innovatieprojecten gericht op het demonstreren van een nieuw proces of product of daaraan gekoppelde dienst.

Wist u dat...

- In 2019 aan 23 projecten Crossroads2-subsidie is verleend: 19 innovatieprojecten en 4 haalbaarheidsstudies. Hierdoor hebben 43 Vlaamse en Nederlandse MKB'ers steun ontvangen.
- Op 19 september 2019 het event 'Funding: The Future!' plaats vond. Hier werd de toekomst van Interreg Vlaanderen-Nederland – het programma waaronder CrossRoads2 valt – besproken. Meer dan 700 deelnemers konden tientallen innovaties uit het huidige programma zien, beleven en proeven. Ook project CrossRoads2 was vertegenwoordigd door innovatieve MKB'ers en betrokken projectpartners, waaronder Stimulus Programmamanagement.
- Het project CrossRoads2 dit jaar een eervolle Europese nominatie in de wacht gesleept heeft. Stimulus Programmamanagement was aanwezig bij de uitreiking van de European Enterprise Promotion Awards (EEPA) in Helsinki, waar CrossRoads2 was genomineerd in de categorie 'innovatiebevordering voor het KMO / MKB in een grensoverschrijdende regio'. Helaas heeft CrossRoads2 net naast de eerste prijs gegrepen. Desondanks zijn Stimulus Programmamanagement en het CrossRoads2 consortium erg trots dat het project in de top drie staat van ruim 3000 ingezonden projecten.

Highlights

€ 7.207.618

Verleende subsidie

€ 17.111.853

Investering

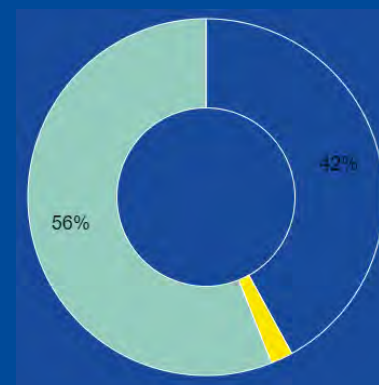
114

Projecten

199

Ondersteunde organisaties

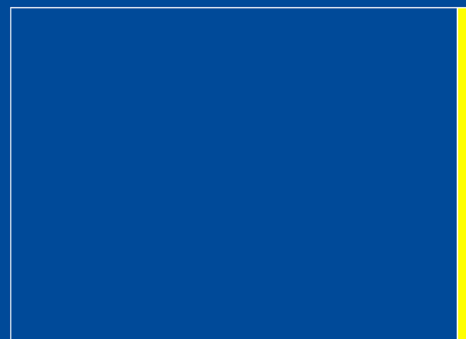
Projectfinanciering

■ **Privaat:** 9,7 M
■ **EFRO:** 7,2 M
■ **Cofinanciering:** 0,2 M

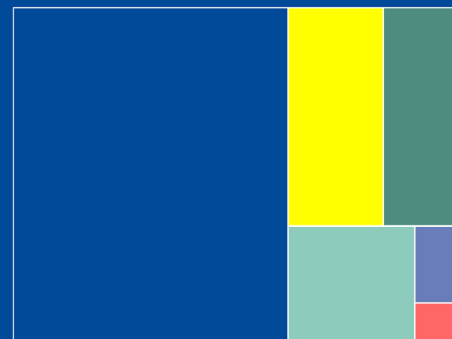
Type instrument

■ **Innovatieproject:** 6,9 M
■ **Haalbaarheidsstudie:** 0,3 M

Thema

■ **HTSM:** 4,4 M
■ **Life Sciences & Health:** 1,0 M
■ **Chemie & Materialen:** 0,9 M
■ **Agrofood:** 0,7 M
■ **Biobased:** 0,2 M
■ **Logistiek:** 0,1 M

Projecten in de schijnwerpers

Lokale waterzuivering voor festivals en campings

We staan er eigenlijk niet bij stil, maar de zomerse festivals, camping- en hotelbezoeken veroorzaken vaak een seizoensgebonden piekbelasting in het lokale waternet. In de huidige situatie schieten persleidingen vaak te hulp. Zij transporteren het afvalwater onder hoge druk naar de waterzuiveringsinstallaties. Deze werkwijze kost echter veel energie en betekent vaak ook verlies aan bruikbaar en gezuiverd water. Een alternatief lijkt mogelijk te zijn, maar vereist nog enig onderzoek. Afvalwater efficiënt en effectief zuiveren is in de waterbehandelingssector een steeds vaker voorkomend vraagstuk. Daarom steken het Nederlandse PureBlue Water en het Vlaamse Avecom de koppen bij elkaar om een decentrale proefopstelling voor waterzuivering te ontwikkelen en te testen op Camping Olmenveld.

Project:
Innovatieve waterzuivering voor de groene stad

Projectpartners:
PureBlue Water, Camping Olmenveld en Avecom

Looptijd:
01 november 2019 – 31 augustus 2020

Financiering:
Subsidie: € 133.028
Overige financiering: € 162.590

Afvalwater aan de bron zuiveren

Decentrale en off-the grid systemen zijn in de waterbehandelingssector steeds vaker voorkomende systemen. Behandeling van afvalwater aan de bron kan een interessante oplossing zijn voor de groeiende belasting van de waterzuiveringsinstallaties. Daarnaast kan een lokale oplossing bijdragen aan het sluiten van de kringlopen. Naast campings, festivals en hotels zijn er nog vele andere stakeholders die zoeken naar een goede en decentrale oplossing voor hun waterzuiveringsprobleem. Kevin van de Merlen, Senior Technoloog bij PureBlue Water licht toe: “Er zijn wereldwijd vele steden die nog geen beschikking hebben over voldoende sanitaire voorzieningen. Daarnaast hebben tijdelijke opvangcentra bij natuurrampen ook behoefte aan lokale oplossingen die praktisch en goedkoop zijn.”

Afvalwater op schepen

PureBlue Water heeft in 2014 een oplossing ontwikkeld voor decentrale waterzuivering van afvalwater op schepen waarbij zowel het toilet- en sanitair water, als het keuken- en wasserijwater tot een hoge kwaliteit gezuiverd afvalwater kunnen worden gezuiverd. Deze oplossing is echter niet één op één toepasbaar op land. “De ontwikkelde oplossing voor schepen is gebaseerd op een relatief constante en geconcentreerde belasting. Aan land is de afvalwaterstroom minder geconcentreerd en is er de mogelijkheid om organische stoffen uit slib op te waarden tot grondstoffen en water her te gebruiken,” aldus Van de Merlen.

Camping Olmenveld als proeflocatie

In dit project willen de partners PureBlue Water en Avecom de decentrale waterzuivering van afvalwater voor scheepvaart verder ontwikkelen en valideren in de praktijkomgeving van Camping Olmenveld. PureBlue Water levert de kennis en expertise omtrent het decentraal waterzuiveringssysteem, Avecom levert expertise rond de microbiologische processen die worden ingezet om de terugwinning van de afvalstoffen te realiseren. Camping Olmenveld stelt ruimte op haar camping ter beschikking om de proefopstelling te bouwen en verder te ontwikkelen.

Toegevoegde waarde van CrossRoads2 subsidie

“Dankzij de subsidie van CrossRoads2 konden wij het ontwikkelingstraject uitbreiden en versnellen. Zonder deze subsidie hadden wij de proefopstelling in een afgeslankte vorm moeten testen en had het hele traject langer geduurd dan nu. Als MKB-bedrijf hebben wij een bepaald ontwikkelingsbudget wat natuurlijk is afgestemd op de omzet en het resultaat van het bedrijf. Helaas is er dan niet altijd voldoende ruimte om nieuwe ontwikkelingstrajecten volledig uit te rollen. Dat soort trajecten kosten immers veel tijd en geld. Deze subsidie was voor ons letterlijk een lastenverlichting. Op deze manier konden wij met onze Belgische partner Avecom meteen de totale decentrale proefopstelling ontwikkelen en testen op Camping Olmenveld. En met succes. Het traject loopt ten einde en de resultaten zijn tot nu toe heel positief.”

“Subsidie uit het CrossRoads2 project was voor ons letterlijk een lastenverlichting doordat wij meteen met onze partner de totale decentrale proefopstelling konden ontwikkelen en testen.”

Innovatieve app 'verlicht' chronische hoofdpijn

In het project 'VERLICHT' bundelen het Nederlandse Salvia BioElectronics B.V. en het Vlaamse Appwise hun krachten om een gebruikersinteractie te ontwikkelen voor een nieuwe therapie voor mensen met chronische hoofdpijn. Chronische hoofdpijn is een aandoening die zowel onder jongeren als onder volwassenen veel voorkomt. De aandoening kan een ontwrichtend effect hebben op het werkzame en privéleven van patiënten. Vandaag de dag bestaat de standaardbehandeling van chronische hoofdpijn uit het toedienen van medicatie. Daarvan is echter bekend dat het zware bijwerkingen kan geven zoals misselijkheid en braken. Neurostimulatie als behandeling kan de levenskwaliteit van patiënten significant verbeteren omdat van deze therapie is aangetoond dat het een preventieve werking kan hebben zonder bijwerkingen.

Project: Innovatieve app 'verlicht' chronische hoofdpijn

Projectpartners:

Salvia BioElectronics en Appwise

Looptijd:

01 april 2019 – 31 augustus 2020

Financiering:

Subsidie: € 135.004

Overige financiering: € 164.996

Daniel Schobben, Chief Operating Officer bij Salvia BioElectronics B.V.: "Met het project 'VERLICHT' hebben we een nieuwe therapie voor patiënten met chronische migraine maximaal toegankelijk kunnen maken. Dit hebben we kunnen doen door een intuïtieve app te ontwikkelen waarin een patiënt zijn eigen therapie kan instellen en aanpassen door het invoeren van zijn symptomen."

Aangepaste behandeling

Voor een effectieve behandeling met een neurostimulator is het van belang dat het neurostimulatie-patroon kan worden afgestemd op de behoeften en het klachtenpatroon van de patiënt. Daarvoor is het belangrijk dat zowel de behandelend specialist als de patiënt zelf goed inzicht krijgt in de precieze kenmerken van de optredende hoofdpijn, zoals plaats en frequentie. Deze kenmerken kunnen dan als rode draad dienen voor het instellen van een patiënt specifieke stimulatie-patroon. De uitdaging voor de beoogde interface is om het monitoren van de hoofdpijn en het inregelen van de neurostimulatie zo prettig mogelijk en met zo min mogelijk belasting voor de patiënt te kunnen aanbieden.

Gebruiksvriendelijke interface

Salvia en Appwise slaan binnen dit project de handen ineen om te komen tot een maximaal gebruiksvriendelijke interface voor de patiënt, die rekening houdt met de informatiebehoefte van de arts. In het project zal ook onderzocht worden of en hoe de 'informatie-last' voor de patiënt door middel van koppeling naar andere databronnen en slimme algoritmes zoveel mogelijk beperkt gehouden kan worden. Tenslotte worden de interactie paradigma's voor smartphones geëvalueerd om de gebruikservaring te optimaliseren.

Crossroads2 ondersteuning

"De ondersteuning vanuit CrossRoads2 heeft een grensoverschrijdende samenwerking mogelijk gemaakt, waardoor ontwikkelingen versneld kunnen worden en therapie eerder beschikbaar kan worden gesteld aan patiënten", aldus Schobben.

"Dankzij het project hebben we een intuïtieve app kunnen ontwikkelen waarin een patiënt zijn eigen therapie kan instellen en aanpassen door het invoeren van zijn symptomen."

CONTACT

Stimulus Programmamanagement
Postbus 585
5600 AN Eindhoven

040 – 237 01 00

info@stimulus.nl

www.stimulus.nl

Stimulus Programmamanagement voert Europese, nationale en regionale subsidieprogramma's en fondsen uit in Zuid-Nederland en Vlaanderen.

FOTO'S

Agentschap Innoveren & Ondernemen (VLAIO),
Salvia BioElectronics BV, PureBlue Water BV,
Stimulus Programmamanagement

VORMGEVING EN REALISATIE

WEBtima WEB en IT diensten

© Copyright 2020 Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend

VAN EURO TOT SAMENWERKING

Jaarverslag Interreg VA Cofin 2019

Inleiding
pagina 2

Highlights
pagina 3

Projecten
pagina 4

Inleiding

De cofinancieringsregeling Noord-Brabant geeft aanvullende subsidie voor projecten die al subsidie ontvangen uit het grensoverschrijdende Europese programma Interreg VA. Door de extra subsidie van de provincie hoeven projectpartners zelf minder geld te investeren, wat het aantrekkelijker maakt om een internationaal project op te zetten.

Wist u dat...

- Cofinanciering kan worden aangevraagd door projecten die subsidie hebben ontvangen uit de Interreg VA-programma's Vlaanderen-Nederland, Duitsland-Nederland, Euregio Maas-Rijn en 2 Zeeën.
- Per project 10% cofinanciering kan worden aangevraagd, met een maximum van € 750.000.
- De 47 aanvragers, unieke aanvragers betreft, die namens verschillende consortia indienen. Het werkelijke aantal ondersteunde organisaties is dus groter.
- Het eerste project met Brabantse cofinanciering inmiddels afgerond is. Het betreft het Interreg Vlaanderen-Nederland project 'De Blauwe Keten', dat verderop in dit jaarverslag in de schijnwerpers wordt gezet.
- In het komende jaar veel projecten zullen worden afgerond. Projecten kunnen een verzoek tot vaststelling indienen via de Stimulus webportal.

Highlights

€ 8.141.000

Verleende subsidie

€ 74.697.828

Investeringsimpuls

76

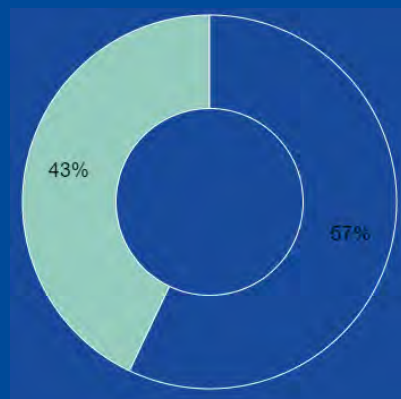
Projecten

47

Ondersteunde organisaties

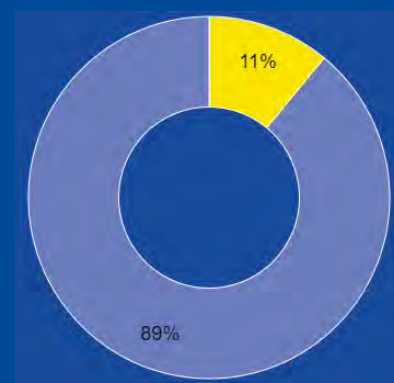
Uitputting subsidiebudget

■ Lopende projecten: 8,1 M
■ Nog beschikbaar: 6,8 M

Projectfinanciering

■ Provincie: 8,1 M
■ Overig publiek: 66,5 M

Projecten in de schijnwerpers

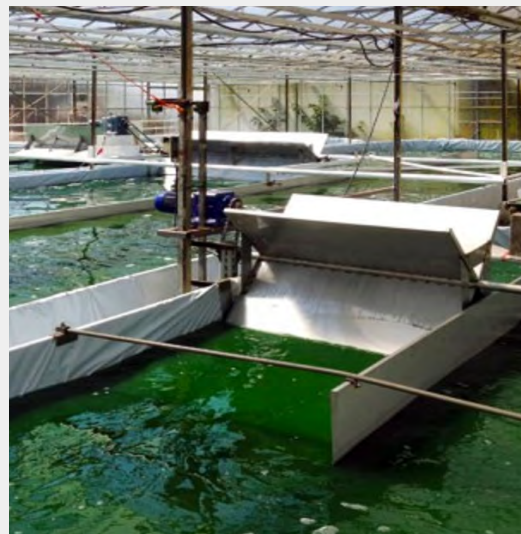

De extractie van blauwe kleurstof uit micro-algen

In dit Interreg Vlaanderen-Nederland project werd onderzoek gedaan naar de extractie van blauwe kleurstof uit micro-algen. Aan het woord is Leon Joore, Innovatie directeur van Millvision BV. Het project De Blauwe keten is inmiddels afgerond, maar is een uitdagend project gebleken.

De glastuinbouw beleeft moeilijke tijden door oplopende kosten en een toenemende wereldwijde concurrentie. Zowel Vlaanderen als Nederland voeren dan ook een ondersteunend beleid naar glastuinbouw om de noodzakelijke transitie en de daarbij horende modernisering te kunnen realiseren. Hierbij werd gezocht naar een verrijking van het bestaande aanbod zoals de commerciële teelt van microalgen, goed voor toepassingen in de voedings- en textielindustrie, bouwsector, farmacie en cosmetica.

Project: De Blauwe Keten

Projectpartners:

Inagro vzw, POM Oost-Vlaanderen, Centexbel, Millvision BV, StapperDuurzaamAdvies, BOM Business Development & Foreign Investments BV, Katholieke Universiteit Leuven, VZW Boterakker, Universiteit Gent

Looptijd:

01 januari 2016 – 01 januari 2019

Financiering:

EU (EFRO): € 1.374.376

Noord-Brabant: € 121.975

Overig: € 393.563

Totaal privaat: € 858.837

Spirulina

"De commerciële teelt van microalgen komt meer en meer in de belangstelling te staan. Eén van de meest bekende microalgen is Spirulina." Binnen het project werd gekeken in welke mate spirulina en het afgeleide product fycocyanine toegepast kan worden als duurzame grondstof voor hoogwaardige toepassingen in verschillende sectoren.

Langdurige kleurechtheid

Leon Joore: "De verkregen blauwe kleurstof vanuit fycocyanine bleek niet echt geschikt voor toepassing in gangbare papier- en kartonapplicaties, waarbij langdurige kleurechtheid noodzakelijk is in combinatie met lage kostprijs. Er was veel nodig om een en ander op kleur te brengen en te houden, wat uiteindelijk de duurzaamheid en de kosten niet ten goede komt. Zo zie je dat biobased en duurzaamheid niet altijd hand in hand gaan. Deze kleurstof is mogelijk wel te gebruiken in een nichemarkt waar een meerprijs verantwoord kan worden. Dan zou je kunnen denken aan bijvoorbeeld een biobased "houdbaarheidsindicator" op producten.

Het stabiliseren van de blauwe kleurstof is na veel inspanningen en bijkomend onderzoek in beperkte mate gelukt, maar helaas onvoldoende voor een breed toepassingsbereik. Bij papier, karton, coating en biocomposiet was het niet mogelijk om antwoord te vinden op de UV-gevoeligheid: na het kleuren van de materialen verkleurden ze na verloop van tijd grijs. Bij textiel, met name linnen en katoen, lukte het wel om deze materialen succesvol te kleuren met de blauwe kleurstof. Door de zwakke UV stabiliteit wordt aangeraden om deze kleurstof niet te gebruiken voor textiel dat met direct zonlicht in contact komt. Voor andere markten lijkt de kleurstof mogelijk inzetbaar.

Cofinanciering vanuit de provincie Noord-Brabant

Twee partners binnen het project ontvingen een cofinanciering van de provincie Noord-Brabant van in totaal ca. € 105.000. "Het grensoverschrijdende karakter gaf het project extra kleur!", besluit Joore met een knipoog.

Benieuwd naar de samenwerking tussen de partners en het onderzoek naar de extractie van blauwe kleurstof uit algen, eiwitten en eendenkroos? Deze video neemt je mee in de dagelijkse praktijk van 'De Blauwe Keten'.

"Het grensoverschrijdende karakter gaf het project extra kleur."

Infectiepreventie en antimicrobiële resistentie bij mens en dier

Het Interreg 'i-4-1 Health' project is een unieke samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland op het gebied van infectiepreventie en antimicrobiële resistentie bij mens en dier.

Het resistentieprobleem vereist een eenduidige aanpak, waarbij wordt samengewerkt vanuit verschillende disciplines en sectoren.

Bacteriën houden zich niet aan grenzen; niet van landen en niet van organisaties. Onder leiding van Amphia werkten 26 Vlaamse en Nederlandse organisaties de afgelopen drie jaar samen aan innovaties en onderzoek op het gebied van infectiepreventie en antimicrobiële resistentie in het project 'i-4-1 Health'.

Project: i-4-1 Health

Projectpartners:

Applied Maths, Stichting Avans, Vlaamse Overheid, CIDER, Universiteit van Gent, GGD Zuid-Limburg, Universitair Ziekenhuis Antwerpen, Stichting Amphia, Katholieke Universiteit Leuven, Universitair College Roosevelt, Zorgsaam Zeeuws-Vlaanderen, Universiteit Hasselt, Universiteit Utrecht, Admiraal de Ruyter Ziekenhuis, Universiteit Antwerpen, GGD Zeeland, GGD Hart voor Brabant, GGD West-Brabant

Looptijd:

01 januari 2017 – 31 december 2019

Financiering:

EU (EFRO): € 3.609.014
Noord-Brabant: € 210.000
Overig: € 265.912
Rijk: € 1.090.000
Totaal privaats: € 3.308.763

Resistentie

Bacteriën worden in toenemende mate ongevoelig (resistent) voor antibiotica. Als een bacterie resistent is tegen een antibioticum betekent dit dat de bacterie niet meer gevoelig is voor dat antibioticum. Resistentie maakt het effectief behandelen van infectieziekten lastiger en brengt ziekte, sterfte en (zorg)kosten met zich mee. Dit is een groeiend probleem bij zorginstellingen, de algemene bevolking en de (intensieve) veehouderij.

Grensoverschrijdende samenwerking is noodzakelijk omdat de verspreiding van resistente bacteriën niet stopt bij de landsgrenzen. In België en Nederland zijn resistentiepercentages tot op heden aanzienlijk lager dan in andere delen van de wereld. Dit heeft onder meer te maken met het relatief terughoudend gebruik van antibiotica bij mens en dier en de hoge standaarden voor infectiepreventie in de zorg en de veehouderij. De samenwerking tussen de diergeneeskundige projectpartners en partners binnen de humane geneeskunde, heeft geleid tot een beter begrip van de situatie en context omtrent antibioticagebruik en -resistentie tussen landen en domeinen.

Versterken van netwerk in de grensregio

De projectleiders, Prof. Jan Kluytmans (Amphia) en Prof. Herman Goossens (Universitair Ziekenhuis Antwerpen) vinden het i-4-1 Health project een bijzonder waardevol project. Het heeft belangrijke informatie opgeleverd over het voorkomen van antibiotica resistentie in de grensregio. Het adagium van dit project was: "Als je het niet kunt meten, kun je het niet verbeteren".

In i-4-1 Health wordt het netwerk tussen ziekenhuizen, publieke gezondheidsdiensten, kennisinstellingen en bedrijven aan beide zijden van de landsgrenzen versterkt. Binnen 3 jaar is een eenduidig meetsysteem ontwikkeld en geïmplementeerd in ziekenhuizen, verpleeghuizen, kinderdagverblijven, scholen en veehouderijen. Daarnaast wordt aan twee innovaties gewerkt: de Infectie Risico Scan (IRIS) en een Track and Trace Systeem (TTS) voor resistente bacteriën.

"i-4-1 Health levert een unieke en belangrijke bijdrage aan de bestrijding van antibiotica resistentie in België en Nederland in de nabije toekomst."

Geleerde lessen

Het project heeft de projectpartners geleerd dat er veel verschillen zijn tussen de landen en de deelnemende instellingen. Die verschillen bieden een basis om gericht te verbeteren en door de metingen te herhalen, wordt het effect van de interventies inzichtelijk. Dit project levert daarmee een unieke en belangrijke bijdrage aan de bestrijding van antibiotica resistentie in België en Nederland in de nabije toekomst.

Cofinanciering vanuit de provincie Noord-Brabant

Dit Interreg Vlaanderen-Nederland project werd mede mogelijk gemaakt door een cofinanciering vanuit de provincie Noord-Brabant. Vier partners binnen het project ontvingen een cofinanciering van de provincie van in totaal € 210.000.

CONTACT

Stimulus Programmamanagement
Postbus 585
5600 AN Eindhoven

040 – 237 01 00

info@stimulus.nl

www.stimulus.nl

Stimulus Programmamanagement voert Europese, nationale en regionale subsidieprogramma's en fondsen uit in Zuid-Nederland en Vlaanderen.

FOTO'S

Millvision BV, Stichting Amphia,
Stimulus Programmamanagement

VORMGEVING EN REALISATIE

WEBtima WEB en IT diensten

© Copyright 2020 Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend

VAN EURO TOT INNOVATIE

Jaarverslag LOF Brabant 2019

Inleiding
pagina 2

Highlights
pagina 3

Projecten
pagina 4

Inleiding

Het Leisure Ontwikkel Fonds Noord-Brabant verstrekt marktconforme leningen aan ondernemers met een innovatief, kwalitatief onderscheidend plan voor de Brabantse vrijetijdssector. Zo stimuleert het LOF Brabant de ontwikkeling van nieuw vrijetijdsaanbod in Brabant met als doel structureel meer bezoekers van verder weg naar de provincie te trekken, die langer blijven en meer besteden. Meer bezoekers die langer blijven en meer besteden, betekent meer inkomsten en groei van de werkgelegenheid binnen de vrijetijdssector zelf en in aanverwante sectoren.

Het LOF Brabant is een Brabant-breed gedragen fonds. Het wordt gefinancierd door de provincie Noord-Brabant, Midpoint Brabant, Metropoolregio Eindhoven, Regio Noordoost Brabant en Regio West-Brabant en toonaangevende bedrijven in de vrijetijdssector zoals de Efteling en Libéma.

Wist u dat...

- In 2019 een lening is verstrekt aan de makers van de Virtual Reality game Exodus Burned. Als onderdeel van het project worden in 2020 locaties geopend in Eindhoven (onder andere in samenwerking met PSV) en Breda.
- LOF Brabant-project Doloris Meta Maze boven verwachting goed draait en meer dan tweemaal zoveel bezoekers heeft dan verwacht in het eerste jaar.
- Regio West-Brabant heeft besloten om, in navolging van 2017 en 2018, ook in 2019 € 100.000 in het LOF Brabant te storten.
- In alle Brabantse regio's meerdere leisure projecten in ontwikkeling zijn.

Highlights

€ 395.000
Investerings

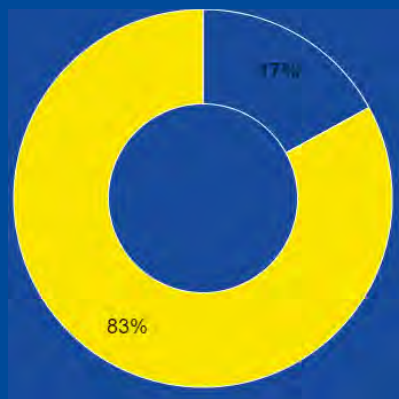
€ 795.000
Geïnvesteed in Noord-Brabant

3
Projecten

3
Ondersteunde organisaties

Uitputting budget

■ Lopende projecten: 0,8 M
■ Nog beschikbaar: 3,9 M

Thema's

■ Design en innovatie: 640.000
■ Brabantse meesters: 150.000

De genoemde bedragen betreffen leningen

Leisure type

■ Urban tourism: 440.000
■ Experience tourism: 350.000

De genoemde bedragen betreffen leningen

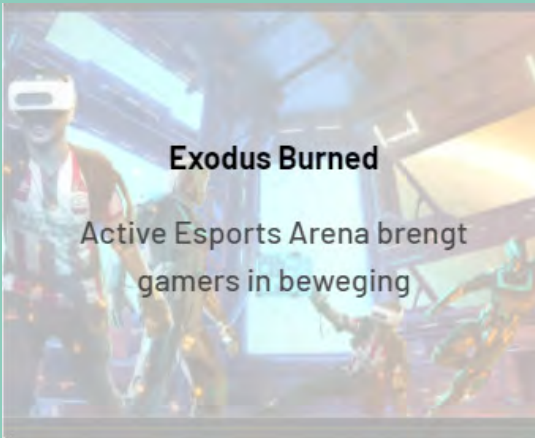
Projecten in de schijnwerpers

Doloris Meta Maze

Grootste kunstdoolhof ter
wereld staat in Tilburg

Exodus Burned

Active Esports Arena brengt
gamers in beweging

Grootste kunstdoolhof ter wereld staat in Tilburg

Met de opening van Doloris Meta Maze medio 2019 is Tilburg een unieke en avontuurlijke beleving rijker. Een uniek surrealistisch doolhof waar cultuurliefhebbers van jong tot oud letterlijk door kunstwerken lopen en klimmen, om daarna na te genieten in de rooftopbar. Het 450 vierkante meter grote labyrint met 40 kamers waaraan 70 kunstenaars meewerkten, is gerealiseerd met steun uit het Leisure Ontwikkel Fonds Noord-Brabant.

Doloris Meta Maze is een doolhof waarin de grens vervaagt tussen cultuur, design, kunst en leisure. De bezoeker loopt, klimt en kruipt door het labyrint en verkent in elke ruimte weer een nieuwe surrealistische omgeving. Hij dwaalt door de psychedelische hersenspinsels van een groep kunstenaars. Volgt onverwachte paden, wurmt zichzelf door verborgen doorgangen, loopt door muren en laat zich verwonderen door de vele mysterieuze objecten.

Project: Doloris Meta Maze

Aanvragen:
Doloris BV

Financiering:
Lening van het LOF Brabant: € 245.000
Totale investering geraamd op: € 1.150.000

Joep van Gorp, bestuurder van Doloris BV, vertelt: "De Meta Maze is uniek. Dit bestaat nergens ter wereld, alleen in Tilburg. Bezoekers zijn één of twee uur binnen, maar kunnen na afloop niet uitleggen waar ze precies zijn geweest. De Meta Maze is nauwelijks in woorden te vatten. Sommige bezoekers noemen het een schilderij waar ze doorheen lopen. Anderen vergelijken het met een doolhof, klimpark, escaperoom, museum 2.0 of een wereldreis in enkele uren."

Grootste kunstdoolhof van Europa

Het idee voor de bouw van de Meta Maze deed Van Gorp enkele jaren geleden op tijdens een vakantie in Berlijn. Hij bezocht daar een vergelijkbaar tijdelijk kunstproject en was zo onder de indruk dat hij contact opnam met de ontwikkelaar. Inmiddels overtreft de Meta Maze zijn -inmiddels gestopte- evenknie in omvang: Doloris Meta Maze is het grootste kunstdoolhof van Europa. Bij de bouw waren zo'n 70 kunstenaars betrokken.

Positieve resultaten

Van Gorp: "Ik ben erg trots op wat we hier hebben neergezet. Mensen praten erover, maken een bijzondere ervaring mee. En er is heel veel interesse: waar we op 20.000 bezoekers hadden gerekend in het eerste jaar, verwachten we nu 60.000 kaarten te verkopen. Ons beoogde bezoekersaantal voor 2021 is daarmee al behaald! Enkele internationale media, RTL Z, het NRC, de Volkskrant en de regionale omroepen hebben positieve reviews geschreven en ook het publiek is dolenthousiast. Vaak zijn het jonge mensen en dertigers, maar ook enkele 90-plussers hebben het doolhof al bezocht."

Toekomstdroom

Nu de Meta Maze een succes is, heeft Van Gorp nog nieuwe ambities? Hij licht toe: "In het weekend wordt de Meta Maze altijd druk bezocht, maar tijdens werkdag doordeweeks nog niet. We ontwikkelen daarom arrangementen om ook tijdens werkdagen een hogere bezetting te krijgen."

En daar stopt het niet bij: "We werken hard aan mijn volgende droom: de uitrol van Doloris Meta Maze naar enkele andere Europese steden. De financiering van de Meta Maze in Tilburg was een stevige kluit: een nieuw project, wat op papier moeilijk tastbaar te maken was, op het gebied van cultuur, design, kunst en leisure. Niet elke financier durfde dit risico aan. Zonder de lening van het Leisure Ontwikkel Fonds Noord-Brabant was de Meta Maze zeer lastig te realiseren geweest. Nu de Meta Maze zich in haar eerste jaar bewezen heeft, zal het makkelijker zijn om de financiering voor de andere locaties los te krijgen!"

"De media en het publiek zijn dolenthousiast, we hebben het beoogde bezoekersaantal voor 2021 al behaald."

Active Esports Arena brengt gamers in beweging

Exodus Burned is een bijzondere Virtual Reality (VR) game, die een brug slaat tussen sport, vitaliteit en gaming. Waar gamers normaliter handen en polsen bewegen om een spel te spelen, fungeert in Exodus Burned het gehele lichaam van de gamer als controller. Het spel wordt gespeeld in Active Esports Arena's, waarvan de eerste recent in Eindhoven is geopend, of tijdens mobiele events via het 5G netwerk.

Project: Exodus Burned

Aanvrager:

Pillow's Willow VR Studios

Financiering:

Lening van het LOF Brabant: € 395.000

Totale investering geraamd op: € 790.000

Exodus Burned is ontwikkeld door Pillow's Willow VR Studios BV. Peter Kortenhoeven, creative director, vertelt: "De combinatie van VR gaming en vitaliteit is uniek en is een nog niet geclaimde categorie binnen de Esports. Door middel van VR game Exodus Burned worden (jonge) mensen en teams gestimuleerd om meer te bewegen. Voor het concept is ook vanuit de grote topsportclubs interesse: zo is de eerste van twee door het LOF Brabant medegefinancierde Active Esports Arena's in samenwerking met voetbalclub PSV tot stand gekomen. Meerdere internationale topsportclubs hebben zich inmiddels gemeld en tonen interesse in het concept."

Virtuele toernooien

Investeerder Sven Bakkes vult aan: "Iedereen kan Exodus Burned spelen. Mensen ontmoeten elkaar virtueel en gaan vervolgens de competitie met elkaar aan. Er liggen plannen op de plank om virtuele toernooien te organiseren, waar spelers op verschillende locaties tegen elkaar kunnen spelen en waarbij het publiek zijn favoriete gamers online kan aanmoedigen."

Nieuw concept

Hoe is Exodus Burned tot stand gekomen? Bakkes vertelt dat via het investeringsfonds LUMO-labs Pillow's Willow VR Studios (content- en gameontwikkelaar) en VREE (specialist in netwerktechnologie) met elkaar in contact zijn gebracht. "Samen ontwikkelden zij het idee voor Exodus Burned en de technieken om het gehele lichaam te gebruiken tijdens het spelen van de game. Het concept van deze multi-player, non-violent VR game, waarbij het publiek actief betrokken is, is volledig nieuw."

Kortenhoeven voegt toe: "Exodus Burned is een kans. Het is een nieuwe categorie spelbeleving. Op het platform van Exodus Burned kan continu nieuwe content worden ontwikkeld, wat de levensduur van het spel vergroot en bezoekers telkens een nieuwe ervaring biedt. De eerste twee Active Esports Arena's worden in Noord-Brabant gevestigd en daarna wordt het concept via franchise landelijk uitgerold. Vervolgens ligt de hele wereld open!"

Steun van het LOF Brabant

Exodus Burned en de Active Esports Arena zijn goede voorbeelden van het innovatief vrijetijdsaanbod wat het LOF Brabant wil stimuleren. Sven Bakkes is blij met de steun: "Met behulp van de lening van het LOF Brabant hebben we Exodus Burned kunnen door ontwikkelen. We hebben onze visie verbreed: de focus is verschoven van leisure sec naar leisure, sport en topsport. We zijn gegroeid van ontwikkelaar en aanbieder van een spel naar een ontwikkelaar en aanbieder van een breder spelplatform, waarop ook andere partijen op termijn games kunnen aanbieden. We hebben nieuwe allianties kunnen smeden, bijvoorbeeld met Philips, PSV, SportsCloud en Triple Double. De eerste Active Esports Arena is geopend en de locatie voor de tweede Arena is inmiddels gecontracteerd. Zonder het LOF Brabant hadden we dit niet kunnen realiseren." Bakkes is vol vertrouwen: "Op termijn zijn wij internationaal marktleider op het gebied van active Esports. Die positie bouwen we de komende jaren steeds verder uit."

"Dit is de meest sportieve VR-ervaring ter wereld!"

CONTACT

Stimulus Programmamanagement
Postbus 585
5600 AN Eindhoven

040 – 237 01 00

info@stimulus.nl

www.stimulus.nl

Stimulus Programmamanagement voert Europese, nationale en regionale subsidieprogramma's en fondsen uit in Zuid-Nederland en Vlaanderen.

FOTO'S

Doloris BV, Pillow's Willow VR Studio's, Karmanioia,
Stichting LOF Brabant

VORMGEVING EN REALISATIE

WEBtima WEB en IT diensten

© Copyright 2020 Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend

VAN EURO TOT ADVIES

Jaarverslag Voucherregeling VAB 2019

Inleiding
pagina 2

Highlights
pagina 3

Projecten
pagina 4

Inleiding

De agrarische sector blijft in beweging. Het aantal eigenaren van een agrarische bedrijfslocatie dat gestopt is, overweegt te stoppen of zich op een andere (agrarische) bedrijfslocatie wenst te richten, neemt toe in Noord-Brabant.

De provincie Noord-Brabant heeft in samenwerking met Brabantse gemeenten, BrabantAdvies en Stimulus Programmamanagement om deze reden het initiatief genomen tot oprichting van het kennisplatform VABIMPULS. Met dit platform wordt nieuw perspectief geboden aan eigenaren van vrijgekomen en vrijkomende agrarische bedrijfslocaties (VAB's).

Voor een nieuwe perspectief in de vorm van een herbestemming zijn er twee type voucherregelingen (ter waarde van maximaal € 4.300) waar eigenaren een beroep op kunnen doen:

- Een regeling voor stallen en schuren die al leeg staan;
- Een regeling voor stallen en schuren die in de toekomst leeg komen te staan.

Een voucher kan besteed worden aan de inzet van een onafhankelijke deskundige of specialist binnen VABIMPULS die een eigenaar vervolgens adviseert en ondersteunt bij het opstellen van een herbestemmingsplan.

Wist u dat...

- Vanwege grote belangstelling de Subsidieregeling Vouchers Agrarische Bouwpercelen met 2 jaar wordt verlengd. De aanpak helpt boeren een andere toekomst voor hun boerenbedrijf te vinden door herbestemming of sloop.
- Er in totaal inmiddels 475 vouchers toegekend zijn.
- In 56 van de 62 Noord-Brabantse gemeenten boeren VAB-vouchers aangevraagd hebben.

Highlights

€ 1.697.015

Verleende subsidie

€ 2.338.958

Investering

475

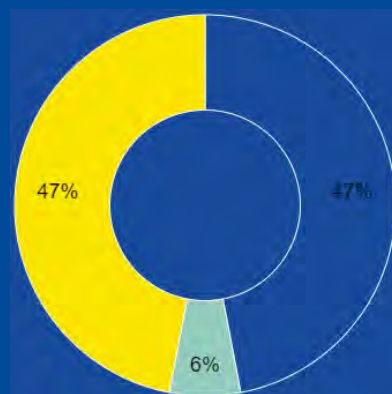
Projecten

475

Ondersteunde organisaties

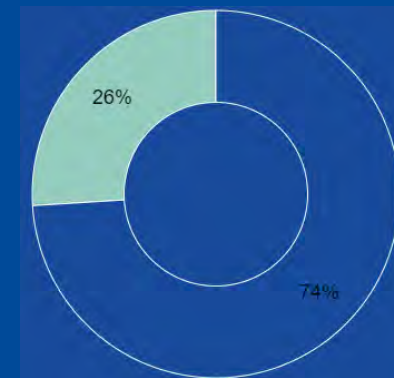
Uitputting subsidiebudget

■ Lopende projecten: 1,5 M
■ Nog beschikbaar: 1,5 M
■ Afgeronde projecten: 0,2 M

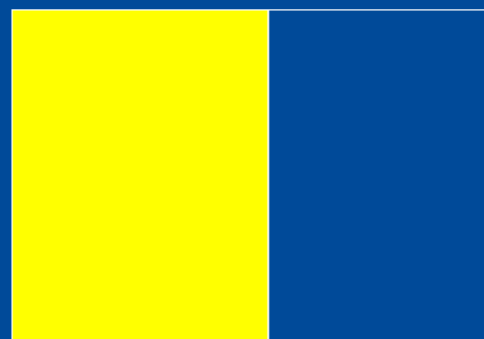
Projectfinanciering

■ Privaat: 0,6 M
■ Provincie: 1,7 M

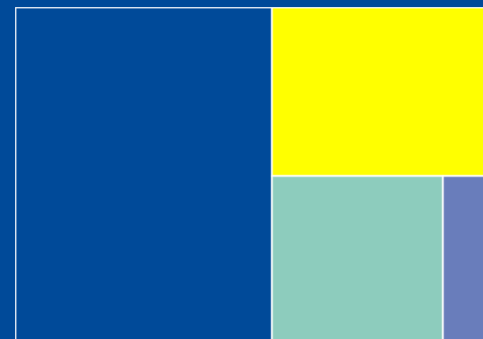
Type instrument

■ Vrijgekomen bouwper.: 0,8 M
■ Vrijkomende bouwper.: 0,9 M

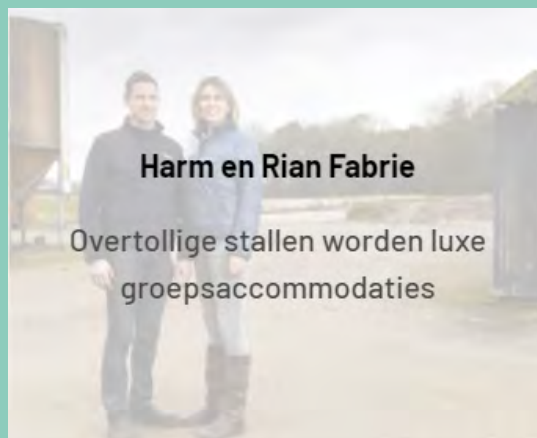
Topsector

■ Veehouder: 0,9 M
■ Privé persoon: 0,4 M
■ Voormalig landbouwer: 0,3 M
■ Ondernemer: 0,1 M

Projecten in de schijnwerpers

Overtollige stallen worden luxe groepsaccommodaties

Melkveehouders Harm en Rian Fabrie uit Reusel kochten enkele jaren geleden extra grond rondom hun bedrijf aan. Maar wat te doen met de bijbehorende stallen die deel uitmaakten van de overeenkomst? VABIMPULS dacht mee over een recreatieve invulling en al na vijf maanden lag er een principebesluit.

Harm (37) en Rian (40) Fabrie zijn jonge, bevrogen ondernemers én ouders van drie jonge kinderen. Beiden groeiden op in boerengezinnen. Harm werkte eerst in het bedrijf van zijn vader. Vervolgens nam het stel in 2011 de melkveehouderij van de ouders van Rian over. Er werd uitgebreid, verbouwd en geïnvesteerd. Inmiddels bestaat het bedrijf uit 220 koeien en 120 hectare grond, waarvan 56 hectare in eigendom. In 2014 openden zij op eigen terrein ijsboerderij Fabor, waar 'loei-lekker' ijs wordt gemaakt, uiteraard van eigen melk. Het bedrijf heeft 3,5 fte in dienst. Met name tijdens het ijsseizoen zijn er extra tijdelijke krachten aan het werk.

Project: Harm en Rian Fabrie

Looptijd:

13 december 2018 – 13 juni 2019

Financiering:

Provincie Noord-Brabant: € 3.999

Eigen bijdrage: € 2.325

Extra grond, lege stallen

"Toen de gelegenheid zich voordeed om extra grond rondom ons bedrijf aan te kopen, grepen we die kans", aldus Harm. "Wel was het zo dat een woonhuis en een groot stallencomplex onlosmakelijk aan de overeenkomst verbonden waren. In dat huis wonen nu de ouders van Rian en één stal gebruik ik voor mijn jongvee. Af en toe wordt er een caravan gestald, maar verder staat het leeg. Die stallen kosten geld." Tijd dus, om na te gaan denken over een goede invulling van de ruimtes.

Samenwerkende partijen

Jaren geleden al wordt voor De Kempen de behoefte aan extra groepsaccommodaties vastgesteld, onder meer door Harrie Tuerlings (voormalig burgemeester van Reusel-De Mierden). Dit blijkt een lastige opgave, onder meer vanwege de ligging van de Ecologische Hoofdstructuur door het gebied. Een samenwerking met Outdoor Park Reusel is om die reden niet haalbaar. Vervolgens, het is dan 2018, blijkt de familie Fabrie geïnteresseerd. Wiet van Meel, een van de onafhankelijke deskundigen van VABIMPULS, is dan al langer bezig met de aanpak van leegstand in de regio. De familie Fabrie dient een aanvraag in bij VABIMPULS en Van Meel wordt hun begeleidend specialist. Het nog vrij prille idee komt in een stroomversnelling terecht. Van Meel: "In goed overleg met Harm en Rian heb ik het plan breed gedeeld, door direct specialisten op het gebied van recreatie, economie, landschapsarchitectuur, buitengebied en leegstand van gemeente Reusel-De Mierden te betrekken." Harm: "Een compleet 'kwaliteitsteam transitie veehouderij' kwam op bezoek, wel vijf man sterk. Ze stonden er wel even van te kijken dat ze allemaal ruimte in hun agenda moesten maken, maar het heeft wel gewerkt." Het is Jack van Dijck, op dat moment vanuit de provincie actief als ad interim ruimtelijke

bedrijfsfunctionaris in Reusel, die alle partijen bij elkaar en in beweging brengt, essentieel voor een snelle voortgang. Ook de gemeente heeft er echt de schouders onder gezet.

Toeristisch gebied

Het bedrijf van Harm en Rian is al vier generaties familiebezit. In 1926 werden twee ontginningsboerderijtjes, allebei met twaalf hectare woeste grond, gekocht op de voormalige Koppenaardsche Heide. De overgrootouders van Rian bouwden daar hun boerenbedrijf. Inmiddels bijna honderd jaar later is de grond bewerkt tot vruchtbare landbouwgrond, midden in de Kempen. Rian: "Dit is een aantrekkelijk toeristisch gebied dat veel wandelaars en fietsers trekt. Om de hoek liggen Outdoorpark Reusel en Natuurpoort de Brandtoren. Ook in onze ijsboerderij komen veel recreanten. In heel de Kempen is een grote behoefte aan overnachtinglocaties."

Principeakkoord

De familie Fabrie heeft inmiddels een principeakkoord van de gemeente gekregen voor de bouw van twee groepsaccommodaties, beide met capaciteit voor veertig personen. Rian: "Deze accommodaties bestaan uit aparte kamers voor twee tot vier personen, waarmee we ons richten op het hogere segment." De komende maanden wordt onderzocht of het bestemmingsplan gewijzigd kan worden en hoe het financiële plaatje eruit komt te zien. Van Meel blijft de familie ondersteunen bij het vinden en inzetten van de juiste mensen.

"Zonder VABIMPULS was dit project nooit zo snel van de grond gekomen."

Kennis

"Zonder hulp was dit project nooit zo snel van de grond gekomen", benadrukken Harm en Rian. "Er zit veel kennis en knowhow. Maak daar gebruik van en ga niet zelf het wiel uitvinden. De kracht van VABIMPULS is dat ze veel mensen in de regio kent, heel concreet te werk gaat en zo snel de juiste mensen op de goede plek weten te brengen. Dat geeft alle partijen veel vertrouwen."

Toekomst

Hoe hun toekomst er precies uit gaat zien, weet familie Fabrie nog niet. Rian: "Er hangt nog veel af van de wetgeving en de financiële mogelijkheden. Maar we zijn zeker bereid om onze nek uit te steken. Het melkvee zal altijd het belangrijkste blijven, maar hopelijk komt er een rendabele recreatieve tak bij." Harm: "Ik ga er helemaal niet vanuit dat onze kinderen verder gaan in het bedrijf, maar mochten ze die plannen wel hebben, dan wil ik ze een bedrijf bieden dat toekomst heeft."

Van voormalig melkveehouderij naar nieuwe bedrijvigheid

27 februari 2019, een dag die in hun geheugen gegrift staat. Toen namen Wil en Ellie Plasmans uit Eersel afscheid van hun zeventig melkkoeien en veertig stuks jongvee. Net daarvóór hadden ze met VABIMPULS hun toekomst uitgestippeld. Een must, want door nieuwe regels was behoud van de melkveehouderij onhaalbaar.

Project: Wil en Ellie Plasmans

Looptijd:

12 november 2018 – 24 juni 2019

Financiering:

Provincie Noord-Brabant: € 4.000

Eigen bijdrage: € 2.324

“Een moeilijke tijd”, blikt Wil terug, “maar met het eindresultaat zijn we tevreden.” Het melkveebedrijf van Wil en Ellie en hun twee inmiddels volwassen kinderen Harold en Lianne was een echt familiebedrijf. “Het was vroeger van mijn ouders”, vertelt Wil. “Tot 1980 runden we het samen, in een maatschap. De laatste 33 jaar was het van Ellie en mij.” Als het aan Wil had gelegen, had hij nu nog steeds melkkoeien. “Ze waren mijn lust en mijn leven”, vertelt hij daarover. “Ik deed aan weidegang, de dames stonden de hele zomer buiten.” Maar de regelgeving rondom de uitstoot van schadelijke stoffen gooide roet in het eten. “Ik moest mijn stallen aanpassen. Die investering zou ik nooit meer terugverdienen. Ik was toen 57, had geen bedrijfsopvolger. De grote vraag was: Wat gaan we doen?”

Brood verdienen

Op een bijeenkomst van de gemeente Bergeijk (het grootste deel van de grond van Plasmans ligt in die gemeente) hoorde hij voor het eerst over VABIMPULS. Zijn casus viel onder de regeling ‘eigenaren van een veehouderij die overwegen te stoppen en op zoek zijn naar een oplossing’. “Begeleiding kwam als geroepen”, weet hij nog. “Ellie en ik wisten bijvoorbeeld toen nog niet of we wilden stoppen. Dat wilde ik uitzoeken, vooral omdat het hart ‘nee’ zei en het verstand ‘ja’. Dat vecht met elkaar. Afscheid nemen van je bedrijf en koeien is één ding. Maar we moesten ook een alternatief vinden om ons brood te verdienen. Het is dan ontzettend fijn als er een objectieve en onafhankelijk deskundige is met wie je alles op een rijtje zet.”

Die deskundige van VABIMPULS was Gemma van den Berg. Zij hielp Wil en Ellie bij het onderzoeken wat ze wilden en wat ze nodig hadden om inkomen te vergaren. Gemma: “Mijn aanpak is er eentje van inzicht geven in de feiten en cijfers, maar ook een luisterend oor

bieden. Reflecteren op wat er gebeurt en benadrukken dat het in veranderingstrajecten heel normaal is om onzeker te zijn.” Voor Wil was dat goud waard. “Het waren geen gemakkelijke beslissingen die we met ons gezin hebben moeten nemen. Daarom was het fijn dat ik Gemma op elk moment van de dag even kon bellen of een appje kon sturen. Ze reageerde altijd.”

In coproductie

Voor Wil en Ellie was al snel duidelijk dat ze vooral op de bedrijfslocatie wilden blijven wonen en werken. “We zouden het vreselijk hebben gevonden als wij alles hadden moeten verkopen. Als wij van ‘buiten’ naar het dorp hadden moeten verhuizen.” Het herbestemmen van onze bedrijfsgebouwen leek daarmee dé oplossing voor nu en de lange termijn. Gemma: “Ik ben geen expert in ruimtelijke ordening, dus is specialist Femke Klomp ingezet om zich hierover te buigen.” Zij hielp Wil en Ellie mee de herbestemmingsplannen verder uit te werken en een goed onderbouwde vergunningsaanvraag in te dienen bij de gemeente Eersel.

Dankzij deze coproductie van VAB-eigenaren en de deskundige en specialist van VABIMPULS is er op het voormalige melkveebedrijf van Wil en Ellie nu nieuwe bedrijvigheid te vinden: een caravanstalling. Een andere bedrijfsruimte kreeg een ambachtelijke bestemming, voor zoon Harold die timmerman is. “Mijn grond benut ik ook nog, nu voor akkerbouw. De wortels, aardappelen en mais vinden al gretig aftrek bij diverse afnemers waarmee ik contracten sloot.” Terugblikkend op drie enerverende jaren concludeert Wil dat het een moeilijke periode is geweest, maar dat de uitkomst van alle inspanningen oké is. “We hebben er nu vrede mee.”

“Het hart zei nee, het verstand riep ja!”

CONTACT

Stimulus Programmamanagement
Postbus 585
5600 AN Eindhoven

040 – 237 01 00

info@stimulus.nl

www.stimulus.nl

Stimulus Programmamanagement voert Europese, nationale en regionale subsidieprogramma's en fondsen uit in Zuid-Nederland en Vlaanderen.

FOTO'S

VABIMPULS, provincie Noord-Brabant, familie Fabrie, familie Plasmans

VORMGEVING EN REALISATIE

WEBtima WEB en IT diensten

© Copyright 2020 Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend